

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PĚVECKÝ SBOR BENDL

Hana LOMAROVÁ

ANOTACE

<i>Název diplomové práce:</i>	Pěvecký sbor Bendl (příspěvek k hudebnímu životu Česko-třebovska)
<i>Pracoviště:</i>	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy
<i>Autorka:</i>	Hana Lomarová
<i>Studijní program:</i>	M7503 Učitelství pro základní školy
<i>Studijní obory:</i>	český jazyk a literatura, hudební výchova, společný základ
<i>Vedoucí diplomové práce:</i>	Mgr. Martin Voříšek

Diplomová práce se zabývá zmapováním vývoje hudebního života v České Třebové, dokládá počátky hudebních těles, které měly vliv na rozvoj hudebnosti v tomto městě. Dále se věnuje založení pěveckého sboru Bendl a jeho vývoji v rámci desetiletí. Zjišťuje vliv doby na výběr skladeb a dirigentů, kteří v tomto sboru působili. Mapuje i zájem obyvatel České Třebové o zpěv a hudbu obecně. Kromě praktické části obsahuje diplomová práce nezbytné teoretické kapitoly – úvod, obsáhlý rozbor nejrůznější literatury, závěr, seznam literatury a použitých zdrojů.

ANNOTATION

<i>Name of diploma thesis:</i>	The Bendl Choir (A Contribution to the Musical Life in the Ceska Trebova Region)
<i>Department:</i>	University of South Bohemia in České Budějovice, Pedagogical faculty, department of music
<i>Author:</i>	Hana Lomarová
<i>Study program:</i>	M7503 Teacher in elementary schools
<i>Study course:</i>	Czech, music, common disciplines
<i>Tutor of this thesis:</i>	Mgr. Martin Voříšek

The diploma thesis aims to map musical activities in Ceska Trebova. It documents the emergence of musical bodies which have influenced musical life in the town. It also explains the origins of the Bendl Choir, and its development throughout the decades. The thesis highlights the impact of time on the repertoire and conductors who have led it, and traces the interest of the inhabitants in music and singing in general. The diploma thesis incorporates the necessary theoretical chapters, namely an introduction, followed by an analysis of various materials, a conclusion, and a reference to sources used in the thesis.

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala vedoucímu diplomové práce Mgr. Martinu Voříškovi za odborné vedení, které přispělo ke zpracování mé práce. Dále pak Městskému muzeu v České Třebové a panu Milanu Mikoleckému za poskytnutí materiálů.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně s použitím všech citovaných zdrojů. Souhlasím s dalším využitím této práce v rámci vědecké činnosti.

V Českých Budějovicích dne 28. března 2007

.....

Hana Lomarová

OBSAH

	str.
1. Úvod	7
2. Počátky sborového zpěvu v Čechách	8
2.1 První pěvecké spolky	8
2.2 Hlahol, Beseda Brněnská a Jednota	10
2.3 Sborový zpěv ve východních Čechách	15
3. Hudební život v České Třebové	16
3.1 Martin Leonard Broulík a počátky hudebního života v České Třebové	16
3.2 Orchestrální sdružení Smetana	18
4. Sborový zpěv v České Třebové	20
4.1 Pěvecký kroužek železničářů	21
4.2 Bendl a jeho počátky	23
4.2.1 Koncert Gustava Rooba	27
4.3 Éra třicátých let	30
4.4 Válečná a poválečná léta	34
4.5 Padesátá léta	40
4.6 Šedesátá až osmdesátá léta	45
4.7 Znovuobnovení sboru Bendl	52
4.7.1 Dětský pěvecký sbor Kajetánek	53
4.7.2 Komorní orchestr Jaroslava Kociana	54
4.8 Seznam sbormistrů a doba jejich působení	61
4.9 Význační sbormistři a osobnosti, vztahující se k Bendlu	63
5. Závěr	74
6. Seznam literatury a použitých zdrojů	76

1. Úvod

V této diplomové práci jsem si vytyčila za cíl zmapovat historii a počátky pěveckého sboru Bendl, který je jedním z nejdůležitějších hudebních těles v České Třebové. Tento sbor funguje od roku 1923 a do současné doby nebyl ještě podrobněji zpracován. Nastínění minulosti pěveckého sboru Bendl není mým jediným cílem. Chci připomenout předchůdce Bendlu, Pěvecký kroužek železničářů, na který se dnes téměř zapomělo. Dále chci alespoň ve zkratce přiblížit celkový hudební vývoj v České Třebové, vznik orchestrálního sdružení Smetana, které si tuto pozornost opravdu zaslouží.

Dalším důvodem výběru daného tématu bylo, že jsem v tomto sboru několik let zpívala a to pod vedením sbormistra Petra Pálky, který na mě dirigentsky velmi zapůsobil. Zpívala jsem nejen v pěveckém sboru Bendl, ale i v dětském pěveckém sboru Kajetánek, který právě Petr Pálka se svojí ženou založil. V průběhu psaní mé diplomové práce bohužel Petr Pálka náhle zemřel, takže touto prací ho chci připomenout všem, kteří ho znali, ale i těm, kteří to štěstí neměli. Chci, aby na jeho práci a píli zůstala písemná vzpomínka, vzpomínka od někoho, kdo ho uznával a kdo na něj bude vždy vzpomínat s respektem, protože Petr Pálka byl pro mě Pan dirigent.

Tuto diplomovou práci jsem si nevybrala pouze kvůli Petru Pálkovi, ale i díky Františku Kajetánu Zedínkovi, který byl dirigentem Bendlu v padesátých letech. Františka Kajetána Zedínka si velmi vážím nejen jako hudebníka a skladatele, ale i jako člověka. Učil mě, hrála jsem v jeho orchestru na klavír a díky jeho přípravě jsem se dostala na vysokou školu. František Kajetán Zedínek a Petr Pálka mě velmi ovlivnili ve výběru zaměření na vysoké škole a patří jim za to velký dík.

2. Počátky sborového zpěvu v Čechách

2.1 První pěvecké spolky

Během 18. století hudba měnila svoji funkci, proměňovala se v umění. Nejvíce hudební produkce bylo do té doby k slyšení na kostelních kůrech, řeholních domech a šlechtických rezidencích. Pokus o zavedení veřejných koncertů lze datovat již do roku 1713, kdy v Praze fungovala hudební akademie. Od poloviny 18. století je více zpráv o vystoupeních nejrůznějších zpěváků. V této době to byli nejčastěji zahraniční umělci, kteří jen projížděli Prahou. Od osmdesátých let koncertovali i domácí umělci.¹

„První pěvecké spolky vznikly plynulým přechodem od spontánního a neorganizovaného mužského čtvero zpěvu k soustavné práci společenských kroužků, které většinou již existovaly a které svou práci nyní orientovaly převážně pěvecky. Často byly snahy o vytvoření kolektivu pěvců kombinovány se snahou o vytvoření amatérského orchestrálního tělesa. Protože však hnutí neměla dost osvědčených vzorů, setkáme se v praxi nejprve s pestrou škálou spolků provozujících převážně zpěv, i když to z jejich názvu není nijak zřejmé. Běžné byly kroužky zpěváků při měšťanských besedách, čtenářských spolicích a jiných podobných organizacích.“²

Současným nejstarším pěveckým sborem v Evropě je Cecilská hudební jednota, která bez přerušení pokračuje ve své činnosti již od roku 1803.

„Pokusy o tvoření ryze pěveckých kolektivů nacházíme často ve zmíněných čtenářských společnostech, které byly amatérské a jejich cíle byly a společensko - hudební. Koncem dvacátých let 19. století jich známe celou řadu. Je to především průkopnický spolek v Radvanicích u Plzně, založený roku 1818, z dalšího roku jsou zaznamenány podobné spolky v Spáleném Poříčí, Nepomuku, Chrudimi, Litomyšli, Kubalech, Prachaticích a na dalších místech. [...] Také v Praze patří počátky sborového zpěvu nejprve volně působícím společnostem zájemců. První sborový výkon zde zaznamenáváme 6. března 1825 a to na třetí akademii, pořádané učiteli hudby Kinderfreundem a Wenzelem. Jako sbormistr je uváděn Alois Jelen.“

Se skutečnými pěveckými spolky se setkáváme teprve v roce 1848, kdy vznikly sbory Svatopluk ve Žďáru nad Sázavou, Lípa v Plzni a Akademischer

¹ Kolektiv autorů: Hudba v českých dějinách, Editio Supraphon Praha 1983, str. 228,229,239

² Valový, Evžen: Sborový zpěv v Čechách a na Moravě, Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1972, str. 38, 39

Männergesangverein v Praze.“³ Od roku 1849 působí v Brně Beseda, která byla povolena jako mužský pěvecký spolek až v roce 1860.

V padesátých letech byly pěvecké sbory zakládány stále častěji. Například v roce 1856 vznikl Slavoj v Chrudimi, o dva roky později Lubor v Novém Bydžově, Dobroslav v Kolíně nebo Čechorob v Počátkách. Spolky Lumír v Českém Dubu, Slavjan v Hradci Králové nebo Ozvěna v Českém Brodě vznikly v roce následujícím.

Říjnový diplom z roku 1860, kterým byla v tehdejších Rakousku obnovena ústava a který uvolnil Bachův tuhý centralismus a krutý absolutismus, přinesl českému lidu naději v lepší život. Projevovalo se národní cítění a s ním i láska ke zpěvu a k české písni. Díky Říjnovému diplomu se také zjednodušily administrativní podmínky zakládání sborů.

Po roce 1860 nastal náhle čilý rozmach a to nejen v životě veřejném, ale i v uměleckém. Buduje se české divadlo, zakládají se spolky s národními úkoly. V tomto roce vzniká hned 17 nových pěveckých spolků. Spolky se podílely na kolektivních akcích, jako bylo odhalování pomníků nebo vojenské a císařské slavnosti.

³ Valový, Evžen: Sborový zpěv v Čechách a na Moravě, Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1972, str. 38, 39

2. 2 Hlahol, Beseda Brněnská a Jednota

V Praze vznikl 2. října 1861 jako veřejnoprávní těleso pěvecký spolek Hlahol a podle jeho vzoru vznikly i další pěvecké jednoty. „Založení Hlaholu předcházely události typické pro zakládání řady dalších pěveckých spolků. Myšlenkou pěveckého tělesa, které by v Praze pěstovalo výhradně český zpěv, se zabývalo více nadšenců již po delší dobu. Teprve v roce 1860 byl úspěšný Jan Ludevít Lukes. Pro realizaci záměru se mu podařilo získat nejprve řadu osobností pražského českého života. Tento kroužek nadšenců začal hned pracovat a ještě před schválením spolku účinkoval 15. ledna 1861 na pohřbu Václava Hanky. 8. dubna zpíval při slavnostní akademii na počest zahájení českého sněmu a 28. června při pohřbu Pavla Josefa Šafaříka. 2. října 1861 byly schváleny stanovy Hlaholu a spolek mohl začít svou činnost i oficiálně. Jeho zakladatelé vydali veřejné prohlášení v tisku, které mělo přivést do řad spolku dostatek zájemců. Odezva byla velká, k přijímacím zkouškám se dostavilo více než 200 mladých zpěváků. Zkušebním požadavkem byl zpěv Krejčího mše z listu.“⁴

Ráda bych se krátce zmínila o Janu Ludevítu Lukesovi, který je významným rodákem z Ústí nad Orlicí, sousedního města České Třebové.

Jan Ludevít Lukes se narodil 22. listopadu 1824 jako syn chudého tkalce, v domě v dnešní Lukesově ulici čp. 313. V matrice 2067 na straně 147 je zápis, že v tento den se narodil Jan Evangelista Lukesle.

V Brně dokončil úspěšně studia filosofie, poté odjel do Vídně. Zde studoval práva a také zpěv, a to u slavného tenoristy Bononihho a na Akademii der Tonkunst. Vedle toho se věnoval italštině a herectví. Po ukončení školy se rozhodl pro uměleckou dráhu.

V letech 1853 – 54 byl sólistou opery v Olomouci, jeho první vystoupení na scéně olomoucké německé opery mu přineslo velký úspěch. Lukes byl pozván kapelníkem pražského stavovského divadla Františkem Škroupem do Prahy, kde byl angažován v souboru Stavovského divadla. Zde si získal největší popularity rolí Dráteníka ve stejnojmenné opeře.

V této době si své jméno Lukesle počestil na Lukes a křestní jméno Evangelista změnil na slovanské Ludevít.

⁴ Valový, Evžen: Sborový zpěv v Čechách a na Moravě, Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1972, str. 44

Lukes rovněž studoval v Mnichově pivovarnictví a proto se v roce 1860 stal majitelem pivovaru v Praze, v témže roce se také oženil. Lásky ke zpěvu jej však neopustila, následující rok společně s Karlem Bendlem a Ferdinandem Hellerem založil pěvecký spolek Pražský Hlahol a stal se jeho sbormistrem.

26. srpna 1863 zpíval na prvních „pěveckých zápasech“, které se pořádaly v Brně v rámci národních pěveckých slavností.

Od roku 1866 byl také předsedou Spolku umělců pro podporování vdov, který dvakrát do roka prováděl oratoria. Po úspěšných zájezdech s Hlaholem, především po Čechách a Moravě, byl v roce 1867 angažován do Prozatímního divadla, kde jako kapelník působil Bedřich Smetana. Ten si jeho umění vážil natolik, že mu hned svěřil roli Warnemana v opeře *Braniboři v Čechách*, titulní roli ve svém *Daliboru* a Jeníka v *Prodané nevěstě*.

V roce 1873 po odchodu na odpočinek se stal Jan Ludevít Lukes učitelem operní školy při českém divadle, kterou založil Bedřich Smetana. Škola měla však krátké trvání a po jejím zániku založil Lukes vlastní operní školu.

Jan Ludevít Lukes zemřel v Praze 24. února 1906 a pochován je na hřbitově v Ústí nad Orlicí.⁵

Hlahol působil jako velký vzor, ten se projevil v hromadném růstu nových pěveckých spolků, ještě v roce 1861 jich vzniklo 31.

24. dubna 1862 u příležitosti výletu pražského Hlaholu na Říp, viděla veřejnost malý sjezd pěveckých spolků z Podřipska. Tento sjezd se stal velikou národní manifestací. Téhož roku se koná v Praze o dnech svatojánských z podnětu Hlaholu slavnost k uctění památky K. H. Borovského, k níž se sešlo téměř 900 zpěváků z celé republiky.

Společným heslem Hlaholu a Besedy bylo: „Zpěvem k srdci, srdcem k vlasti“ a obě tělesa se snažily propagovat nejen myšlenky umělecké, ale i národní a politické a počestit tehdejší veřejný život.

Pěvecké spolky se pro velmi citelný nedostatek českých vokálních skladeb nerozvíjely žádoucím tempem. Sdružení totiž přejala určitou zásobu písní, ve kterých byl patrný úbytek vlasteneckých písní. Tyto písně, které byly převážně lidové a zlidovělé, sbory téměř konzervovaly a zpívaly je s pravidelností na většině vystoupení. Tato situace trvala přibližně do druhé světové války.⁶ Naštěstí se objevila řada nových

⁵ Melšová, Jitka: Ústecké kalendárium 11/1999, URL: <<http://www.usti.cz>>, [cit. 2006 - 12 - 2]

⁶ Kolektiv autorů: Hudba v českých dějinách, Editio Supraphon Praha 1983, str. 356

českých skladatelů, kteří vypomohli pěveckým ansámblům svými skladbami. Byli to zejména Pavel Křížkovský, augustiniánský mnich, Bedřich Smetana, tehdejší dirigent Hlaholu a Karel Bendl. Skladby těchto autorů se postupně přidávaly ke stávajícímu repertoáru.

Beseda Brněnská v roce 1863 pořádala velkolepé pěvecké slavnosti, které se staly historickým svátkem českého národa. Konány byly na oslavu tisícileté památky zavedení křesťanské osvěty mezi Slovany.

Hned v následujícím roce zase v Praze pěveckou slavnost, na které se sešlo 113 sborů a 16. května provedlo v Novoměstském divadle skvělý koncert.

Brzy se objevila myšlenka o soustředění všech českých pěveckých sdružení v jednu organizaci, roku 1866 byl přijat v pražském Hlaholu návrh na založení Jednoty zpěváckých spolků a jejím úkolem mělo být „pěstování a vydávání též dobrých mužských čtvero zpěvů“. Výbor Hlaholu měl podniknout přípravné práce a získat úřední povolení k založení organizace. Byly vypracovány stanovy a zaslány pěveckým sborům ke schválení.

Prvním průkopníkem myšlenky o sjednocení pěvectva, který se ujal činu, byl Vilém Šmolcno, který roku 1867 založil a vydával *Věstník československých zpěváckých spolků*. První číslo vyšlo 16. července. Byl to litografovaný měsíčník o 4 stranách za pololetní předplatné 30 krejcarů, číslo za 6 kr. Obsah *Věstníku* zůstane asi neznámý, nepodařilo se najít ani jeden výtisk. *Věstníku* vyšlo jen 8 čísel, pro malou účast zpěváků zanikl 15. října 1867.

16. května r. 1868 se sešly pěvecká tělesa k pražským slavnostem zakládání Národního divadla a druhý den uspořádaly samostatný koncert. 18. května se konala schůze, na které 59 zástupců pěveckých ansámbľů návrh stanov přijalo a Hlahol byl pověřen dalšími kroky. Zadané stanovy se schválily 8. září 1868. Na prvním sněmu

17. května 1869 této nové Jednoty zpěváckých spolků československých byl za účasti 37 zástupců pěveckých sdružení zvolen starostou Josef Huleš, jednatelem Jan Fleischmann a pokladníkem Jan Pospíšil. Z 265 pěveckých spolků bylo v prvním roce členy Jednoty 42 z nich, v roce 1870 pouze 22. V roce 1873 Jednota po sněmu z 16. května činnost zastavila. Pěvecká sdružení prodělávaly krizi, některé z nich spěly k úpadku.

V roce 1890 se na podnět smíchovského Lukesu svolal opět pražský Hlahol zástupce pražských a okolních těles. Pokusili se obnovit bývalou Jednotu, spolky byly v červenci vyzvány, aby se opět staly jejími členy. Ustavující valná hromada se konala 5. října 1890. Přítomni byli zástupci 17 sborů. Předsedou byl zvolen Karel Bendl,

náměstkem Ferdinand Tadra, jednatelem Karel Doubrava a pokladníkem František Böhm.⁷

Roku 1891 se na Staroměstské radnici konala valná hromada, zvolen starostou byl dosavadní místopředseda Ferdinand Tadra. Jednota se pomalu rozvíjela, roku 1892 byly uspořádány koncerty v Českých Budějovicích, Českém Krumlově a v Plzni.

3. června 1895 se dopoledne konala řádná valná hromada delegátů pěveckých spolků. Tandra se vzdal funkce starosty, ale ve výboru nadále zůstal. Starostou se stal Emil Kaufmann. Jeho cílem bylo, aby sdružení respektovala stanovy, dále zřízení žup a tím trvalé připoutání k Jednotě

Na třetím řádném sněmu bylo odsouhlaseno rozšíření jména. Z původní Jednoty se 28. září 1900 stala Ústřední jednota zpěvákých spolků českoslovanských. Starostou zvolili opět Emila Kaufmanna.⁸

Činem této nové organizace bylo uspořádání Prvního českého pěveckého a hudebního festivalu v 3. - 5. dubna 1904. Zpívalo na něm 76 pěveckých sborů z Čech a Moravy. Zaznělo oratorium *Sv. Ludmila* od Antonína Dvořáka, *Česká píseň* Bedřicha Smetany nebo *Pochod Táborů* Karla Bendla.

Rok před tímto festivalem se z Jednoty odštěpilo Pěvecké sdružení moravských učitelů. Členové pracovali velmi profesionálně a brzy dosáhli toho, že sborový zpěv byl na stejné úrovni jako koncertní hudba. Na přelomu století také začínaly vznikat i jiné typy sborů, a to podle sociálních skupin, např. sbory dělnické nebo sokolské.⁹

V roce 1905 zemřel předseda Jednoty Václav Sehnal a novým starostou byl zvolen Karel Motejl.

Dne 25. dubna 1909 byla uspořádána Smetanova pěvecká beseda, vyšlo slavnostní Smetanovo číslo *Věstníku* a organizovaly se oslavy Bedřicha Smetany. Ve dnech 25. až 30. června téhož roku se uskutečnil zájezd pěvců do Lublaně. Tento zájezd měl svůj záměr, konal se totiž k příležitosti oslav paměti 25letého trvání nejstaršího slovinského pěveckého družstva Slavec.

Válka znemožnila činnost většiny pěveckých spolků, stavy členů se snižovaly, hlavně následkem mobilizace. Za dobu I. světové války přestalo fungovat na 70 pěveckých spolků.¹⁰

⁷ Zeman, František: České pěvectvo a jeho organizace, ústřížek v kronice pěveckého sboru Bendl z dobového tisku

⁸ Zeman, František: Věstník pěvecký a hudební, 1928, ústřížek v kronice pěveckého sboru Bendl

⁹ Kolektiv autorů: Hudba v českých dějinách, Editio Supraphon Praha 1983, str. 357

¹⁰ Valový, Evžen: Sborový zpěv v Čechách a na Moravě, Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1972, str. 104

Následující rok po vzniku Československé republiky byla založena Pěvecká obec československá. To byla doba největší organizační propojenosti pěveckých sborů. Zakládaly se nové sbory, vznikaly také další pěvecké župy.

„V roce 1939 se vlivem politických událostí musela původní Pěvecká obec československá změnit na Pěveckou obec českou. Ta fungovala až do roku 1951, kdy byla mocensky zrušena. Brzy však znovu zpěváci pociťovali absenci sdružující organizace. Státem zřizovaná tzv. metodická střediska, včetně Ústředního domu lidové umělecké tvořivosti se zaměřovala přednostně na politické využití této amatérské činnosti a nebyla schopna porozumět specifickým potřebám sborového zpěvu.

Až v roce 1969 se podařilo založit Unii českých pěveckých sborů. Dalším politickým vývojem v Čechách byla její činnost podřízena schvalovacímu systému stranických a státních orgánů.

Od roku 1990 Unie českých pěveckých sborů zaměřuje svou činnost na reálné potřeby českého sborového zpěvu. Participuje na seminářích, velkých sborových koncertech, festivalech a přehlídkách, spolupracuje se zahraničními pěveckými organizacemi.“¹¹

¹¹ Kumpoštová, Zuzana: Trocha historie, Cantus 1/2001, URL: <<http://www.ucps.cz>>, [cit. 2007 - 03 - 01]

2.3 Sborový zpěv ve východních Čechách

V roce 1856 došlo k založení již zmíněného chrudimského pěveckého sboru Slavoj. V roce 1860 byl ve východočeském kraji založen spolek Otakar ve Vysokém Mýtě, v roce 1861 Pernštýn v Pardubicích, Diviš v Luži, Kolár v Poličce, v roce 1862 Vlastimil v Litomyšli, v roce 1863 Vlastislav v Heřmanově Městci, Neptalím v Holicích, Zvukobor v Chocni, v roce 1862 pak ženský pěvecký spolek Ludmila v Pardubicích.¹²

K velkým úkolům nestačily jen malé pěvecké spolky, proto v roce 1905 byla založena Východočeská pěvecká župa Fibichova, která sdružovala celkem 21 pěveckých spolků východních Čech. Podle zeměpisných a dopravních poměrů byly spolky sdruženy do 26 žup, 20 jich bylo českých, 6 moravských, jednou z nich byla výše zmiňovaná Fibichova župa.

Štěstím pro župu bylo, že do jejího čela byl postaven osvětový pracovník a nadšenec Karel Pippich, který po dobu 15 let vedl župu k jejímu rozkvětu. Na jeho práci pak navazovali profesor Karel Schättingr a Josef Plavec.

Velmi důležitým pro činnosti župy bylo první vystoupení na veřejnosti, v Chrudimi 12. a v Pardubicích 13. května 1906, kde se uskutečnily koncerty ze skladeb Karla Bendla. Do roku 1914 uskutečnila župa 10 koncertů. 1. světová válka ale přerušila činnosti župy. Po válce zahájila župa novou činnost Smetanovou *Českou písni*, přednesenou na koncertě ve Vysokém Mýtě v roce 1920.

21. března ztratila župa svého starostu Karla Pippicha, nástupcem byl zvolen Karel Schättinger z Vysokého Mýta, který vedl župu do roku 1927. V tomto roce byl přeložen na jiné místo a své vedení předal Josefu Plavci z Heřmanova Městce, který v této funkci zůstal řadu následujících let.

¹² Valový, Evžen: Sborový zpěv v Čechách a na Moravě, Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1972, str. 43

3. Hudební život v České Třebové

3.1 Martin Leonard Broulík a počátky hudebního života v České Třebové

První zmínka o hudebním životě v České Třebové je z roku . Další zápisy jsou jen ojedinělé, a tak počátek skutečného rozvoje hudebního života města nastal až roku 1798, kdy se do města vrátil ze studií Martin Broulík a stal se rektorem českotřebovské školy.

Martin Leonard Broulík se narodil roku 1751 v České Třebové v rodině kováře. Jeho další životní osudy, zejména co se týče vzdělání, jsou nejasné. Existují domněnky, že studoval na hlavní škole v Pardubicích, a nebo navštěvoval piaristickou školu v Litomyšli. Nepotvrdila se s jistotou ani jedna, víc pravděpodobná je ale ona hlavní škola v Pardubicích.

Učil postupně na školách v Poličce, až do roku 1796, kde od roku 1791 vedl i školní knihovnu, dále dva a půl roku v Heřmanově Městci, kde o jeho pobytu nejsou žádné zmínky. Od 5. července 1798 působil v České Třebové. O jeho jmenování na místo učitele svedli místní obyvatelé tuhý boj s vrchnostenským úřadem v Lanškrouně a jednali v té věci i s inspektorátem lichtenštejnských velkostatků v Moravské Třebové.

Se svou manželkou Magdalenou a sedmi dětmi bydleli v domě čp. 70 v dnešní Hýblově ulici. Byl nejen učitelem, ale i ředitelem kůru, výborným hudebníkem a skladatelem duchovních skladeb. Ve svých skladbách se přiklání k raně klasickému slohu, i když v nich najdeme i vliv předchozího stylu baroka. V Českém muzeu hudby je uloženo na 53 jeho církevních skladeb, zpravidla pro soprán, alt, tenor a bas s doprovodem malého orchestru a varhan. Broulíkovy skladby byly objeveny v Kunvaldu, Poličce, Potštejně, Vamberku, Bohdanči, Heřmanově Městci a České Třebové. Notová sbírka Broulíkových skladeb je také v českotřebovském muzeu.

Martin Leonard Broulík byl muž nábožný, spravedlivý a jako učitel výborný, moudrý a mírně přísný. Když Martin Broulík v roce 1817 zemřel na tuberkulózu, pochovali jej na hřbitově u kostelíčka svaté Kateřiny v České Třebové. Jeho nástupcem na farní škole se stal jeho zeť Jan Petr. Protože se nenašel jediný Broulíkův stínový portrét nebo kresba, nevíme ani, jak vypadal.¹³

¹³ Skalický, Jan - 255 let od narození Martina Leonarda Broulíka, Českotřebovský zpravodaj 11/2006, str.70

V 19. století se pak objevují další třebovští muzikanti, např. Jan Petr, Hynek Kubka nebo Mikuláš Matyáš, který stojí za bližší zmínku.

Roku 1845 se Mikuláš Matyáš stal rektorem českotřebovské školy a ředitelem kůru. Byl v té době také duší veřejného života města, spolupůsobil např. při nácviu tehdejší Škroupovy opery *Dráteník*, která byla několik roků na repertoáru zdejších divadelních ochotníků. Spolu s několika dalšími nadšenci založil zpěvácký spolek Lumír. Díky němu vznikla také první českotřebovská dechová hudba, organizoval hudební večery a koncerty. Ze své soukromé knihovny půjčoval knihy až do doby, než byla založena Čtenářská beseda. V roce 1870 založil první učitelský spolek Budeč českotřebovská a byl zvolen jeho předsedou, kterým byl až do své smrti v roce 1884.¹⁴

¹⁴ Mikolecký, Milan – Budeč českotřebovská - 130 let od jejího vzniku, Českotřebovský zpravodaj 4/2000, str. 51

3.2 Orchesterální sdružení Smetana

Prvním pokusem o vytvoření symfonického orchestru v České Třebové byla Mládenecká kapela, kterou roku 1892 založil Karel Čížek. Tento orchestr provedl několik koncertů, ale na přelomu století se orchestr rozpadl. Většina muzikantů však ve městě zůstala a stala se základem velkého symfonického orchestru, který vznikl na začátku roku 1907.

V květnu 1907 pak byl orchestr schválen pražským c.k. místodržitelstvím s názvem Filharmonická jednota. Teprve v roce 1933 došlo k přejmenování na pěveckohudební spolek Smetana.

První koncert orchestru se konal v březnu 1907 a měl velký úspěch. Jako dirigent se českotřebovskému publiku představil nadšený muzikant František Preisler st., absolvent pražské konzervatoře. Jmenovacím dekretem Zemského úřadu v Praze byl v roce 1906 ustanoven ředitelem kůru a městským kapelníkem.¹⁵ František Preisler st. pak řídil téměř všechna vystoupení až do své smrti v červnu 1945.

Toto hudební těleso se stalo na desítky let aktivním činitelem hudebního života města. Mezi světovými válkami byl orchestr na vysoké úrovni a na jeho programech se objevovaly nejnáročnější skladby. Vystupoval nejen na samostatných koncertech, ale i na různých oslavách, akademiích, promenádních koncertech v parku Javorka i mimo město. Během II. světové války se však činnost omezila jen na několik vystoupení.

Orchesterální sdružení Smetana nejčastěji koncertovalo v Národním domě¹⁶. Těmito prostory zaznívaly skladby např. Antonína Dvořáka, Wolfganga Amadea Mozarta a Oskara Nedbala.

Po válce byl po smrti Františka Preislera předsedou zvolen Bohuslav Štangler. *„Psal divadelní hry pro mládež, rozhlasové relace o České Třebové, byl redaktorem*

¹⁵ Skalický, Jan – František Preisler I. - 60 let od úmrtí, ČKZ 6/2005, str.62

¹⁶ Národní dům v České Třebové vznikl odkoupením a přestavbou bývalého hostince čp. 565 pana Františka Hurta. Původní sál neměl jeviště a to omezilo jeho využívání na pořádání plesů a tanečních zábav. Hudba mívala své místo na dřevěné pavlači. V majetku rodiny Hurtovy byl hostinec do roku 1909, kdy jej na základě tržeb smlouvy ze dne 4.12. téhož roku zakoupila obec Česká Třebová. Město v roce 1921 prodalo hostinec čp. 565 spolku „Národní dům“, tvořenému převážně členy národně socialistické strany. V následujícím roce zdejší stavební firma Rössler & Kudlík vystavěla na místě starého sálu nový moderní sál s jevištěm, provazištěm, šatnami a zázemím pro účinkující. K němu přibyl v pozdější době tzv. malý sál a interiér Národního domu dostal podobu, jež se v podstatě - až na některá drobná vylepšení - do dnešní doby nezměnila. (Mikolecký, Milan - Národní dům v České Třebové, ČKZ 5/1999, str. 48 - 49)

českotřebovského týdeníku *Náš kraj*. Patřil k největším znalcům historie České Třebové.¹⁷

Po roce 1945 se též změnil název spolku na orchestrální sdružení Smetana. Dirigentem se stal na čtyři roky Jaroslav Vaníček, ředitel nově ustavené městské hudební školy.¹⁸ Po něm převzal řízení orchestru Antonín Šimeček.

Hudební dráhu začal Antonín Šimeček v roce 1939 jako ředitel nově zřízené hudební školy v Ústí nad Orlicí. Účinkoval také v proslulých Ústeckých hudebních pátcích, pomáhal řídit pěvecký sbor Lukes. Celých 30 let také působil v odborné porotě Kocianovy houslové soutěže a stál u zrodu Komorního orchestru Jaroslava Kociana.

„Vedl Komorní pěvecký soubor českotřebovských učitelek při LŠU, dirigoval a také hrál na violu v orchestrálním sdružení Smetana, působil v Českotřebovském kvartetu a triu. Mnoho práce také vykonal ve funkci předsedy kulturní komise města. V roce 1983 se vrátil zpět do Ústí nad Orlicí.“¹⁹

Antonín Šimeček se střídal u dirigentského pultu s Františkem Kajetánem Zedínkem.

Dne 14. června 1956 proběhl v Národním domě Večer třebovských skladatelů. Zazněly zde skladby Martina Broulíka, Františka Preislera st., Miroslava Škrabala, Bohuslava Leopolda, F. K. Zedínka, V. V. Hausmanna, Josefa Císaře, Jindřicha Pravečka ml., Viléma Kyrála a J. Veita.

V roce 1959 se po odchodu Bohuslava Štanglera stal dirigentem orchestru Jiří Preisler a byl jím až do zániku orchestru v roce 1987.

Členy orchestrálního sdružení Smetana byli učitelé hudby a amatérští hudebníci z okolí České Třebové, např. Jindřich Praveček ml. nebo Stanislav Vosyka, který na začátku osmdesátých let založil spolu s tehdejší předsedou Osvětové besedy Oldřichem Tomešem v ústeckém kraji velkou novinku: Velký swingový orchestr.²⁰

¹⁷ Mikolecký, Milan - Dvojí výročí významného kulturního pracovníka a pedagoga Bohuslava Štanglera, ČKZ 3/2005, str. 51

¹⁸ Vznikla v roce 1945. Na jejím založení měl největší zásluhy tehdejší školský a kulturní referent místního Revolučního národního výboru, pozdější osvětový inspektor a správce městského muzea Bohuslav Štangler. Vyučovalo se v soukromých bytech učitelek hudby a v tělocvičně dívčí školy v Komenského ulici. Za dvě týdenní hodiny (1 hodina teorie a 2 půlhodiny nástroje) se platilo školné 100 Kč a 150 Kč za tři týdenní hodiny. Již v prvním roce byl o školu velký zájem – navštěvovalo ji 200 žáků. Svého ředitele měla škola až od druhého roku své existence, kterým byl na doporučení Ministerstva školství a osvěty Jaroslav Vaníček, učitel hudební školy v Táboře. (Mikolecký, Milan - 55 let od založení dvou českotřebovských škol, ČKZ 9/2000, str. 58 - 59)

¹⁹ Skalický, Jan – Antonín Šimeček – nedožitých 90 let, ČKZ 1/2005, str. 57

²⁰ Tomeš, Oldřich - Orchestrální sdružení Smetany by mělo 90 let - kdyby bylo, ČKZ 11/1997, str. 52 - 54

4. Sborový zpěv v České Třebové

Počátky sborového zpěvu v České Třebové spadají zřejmě do stejné doby jako počátky ochotnického divadla, tj. do 40. let 19. století.

V České Třebové se provozovala několikrát ochotnický Škroupova opera *Dráteník*. Jedná se o zpěvohru o dvou dějstvích, libreto napsal Josef Krasoslav Chmelenský, premiéra se konala 2. února 1826 v Praze. Při nastudování ochotníků z České Třebové účinkoval současně již zmíněný pěvecký sbor Lumír.

Dalším důkazem pěvecké činnosti v České Třebové je zápis nalezený v radniční věži při její opravě v roce 1982, kde je napsáno, že 19. října 1860, při slavnosti navrácení českých práv Františkem Josefem I., se zúčastnil kromě jiných spolků i pěvecký spolek Lumír. V městském muzeu je uložen prapor tohoto spolku z roku 1860. Jiná památka na činnost Lumíra není.

Mnohem přesnější zprávy o sborovém zpěvu máme od r. 1920, kdy důsledný zapisovatel František Podvala zanechal 4 památeční knihy, velmi podrobně zpracované. Zachycují období od založení sboru Bendl do roku 1956, kdy František Podvala ze sboru odešel. František Podvala sice mapoval koncerty, účast na zkouškách, přidával historky z koncertů, bohužel už méně se dozvíme o změnách repertoáru nebo jak se sbor měnil z hlediska pěveckého. Také se dočkáme pouze minimálního hodnocení sbormistrovského umu jednotlivých sbormistrů a bohužel se kronikář nezmiňuje o vlastnostech a přístupu sbormistrů ke sboru a ke své práci.

4.1 Pěvecký kroužek železničářů

Vznik samostatného československého státu v roce 1918 byl přirozenou cestou ke zvýšení aktivity celého pěveckého hnutí v Čechách. Ani Česká Třebová nezůstala pozadu. Další éra sborového zpěvu v České Třebové byla zahájena 18. července 1920, kdy byl založen, a to díky Františku Čížkovi a Josefu Pelclovi, Pěvecký kroužek železničářů. Tito dva pánové se totiž domluvili, že založí pěvecký spolek a pustili se do díla. Pozvali svých devět přátel a kroužek spatřil světlo světa. Jeho prvním dirigentem byl Karel Horník, předsedou František Čížek a pokladníkem Josef Pelcl. Členy byli většinou železničáři. Protože bylo málo prostředků na činnost tohoto kroužku, časem se členy stávali i zájemci, kteří nebyli z řad železničářů.

V roce 1921 se pěveckému kroužku příliš nedařilo, zájem o navštěvování kroužku byl velmi malý. Přistoupili pouze dva členové, jedním z nich byl František Podvala. Byl nacvičován repertoár jednoduchý, ale i obtížnější, jako je *Věno* od Bedřicha Smetany nebo Křížkovského *Utonulá*. Veřejné vystoupení se vyjma několika pohřbů nekonalo. Pouze se pilně cvičilo, stávající zpěváci chtěli kroužek za každou cenu udržet. Členové platili dost vysoký měsíční příspěvek 5 Kč, i to je známka snahy o existenci sboru. Zkoušky se konaly dvakrát týdně v dívčí měšťanské škole. Sbor sice neměl mnoho členů, ale snaha o jeho fungování tu byla. V roce 1922 se kroužek rozšířil o další mužské členy, již měl 18 členů. Bohužel kvůli pracovnímu vytížení musel odejít dirigent Karel Horník. Po krátké přestávce se ujal vedení sboru František Kitzberger. Všichni byli nadšeni, podle kroniky „*vléval do zpěváků nový život a lásku ke zpěvu*“. Zpěváci ocenili i jeho odbornou znalost a přesnost při nácvičku skladeb.

Kroužek řešil nedostatečné finance a proto požádal o podporu Jednotu zřízenců drah. Bohužel bezúspěšně, a tak si alespoň od Jednoty zřízenců drah 300 Kč půjčil. Došlo ale ke spojení s Věncovým sdružením, patřící pod Jednotu, které se dohodlo s pěveckým kroužkem, že budou vybírat o 0,50 Kč více a tyto peníze případnou Pěveckému kroužku železničářů. A za to kroužek bude zpívat na pohřbu každého jejich člena. Bylo to oboustranně výhodné, Věncové sdružení si zajistilo dopředu hudbu na pohřby a spolek měl díky tomu příjem. Z půjčky 300 Kč se stala záloha, ale protože se dlouho žádný pohřeb člena nekonal, Věncové sdružení kroužku už nic nedalo. Těch 300 Kč chtěl kroužek vrátit Jednotě, ale Jednota je na přímělu jednoho člena nepřijala a tak věnoval tento sbor 100 Kč na Národní dům.

V této největší nouzi se spolek semkl a dohodl se, že se bude financovat sám, chtěl si napořád zachovat svobodu a volnost.

František Kitzberger byl již ale příliš zaměstnán, k tomu se oženil a na Pěvecký kroužek železničářů neměl čas. Po tříměsíční přestávce si spolek hledal nového sbormistra. Tím se stal 1. srpna 1922 Jindřich Praveček, který byl současně druhým dirigentem hudebního sdružení Smetana. Za jeho vedení se sbor připravoval na své první vystoupení, které se uskutečnilo 16. prosince 1922 v Národním domě. Návštěvnost byla ale velmi slabá, sbor musel ještě dopláct pronájem Národního domu. Ačkoli spolek uspěl velkou peněžní ztrátu, náladu mu to nezkazilo. Byl velmi hrdý na svůj první koncert, na to, že mohl ukázat své umění. Na konci roku měl již sbor 21 členů, za což byli zpěváci rádi.

4.2 Bendl a jeho počátky

Rok 1923 byl pro kroužek velmi důležitý. Na valné hromadě 9. ledna 1923 byla jednoznačně odhlasována změna názvu na Bendl podle jednoho z nejlodnějších skladatelů sborových skladeb té doby – Karla Bendla.

Protože dřívější pokusy o dlouhodobé udržení nějakého pěveckého sboru ztroskotaly, Jindřich Praveček se ze všech sil snažil sbor udržet. Pokusil do sboru získat nové tváře a proto vydal článek v čtrnáctideníku *Náš kraj*:

„Jak Vám již asi známo, máme v České Třebové činný pěvecký spolek BENDL. Jest dosti smutnou ukázkou, že se až dosud žádný pěvecký spolek v České Třebové nemohl udržeti. Proč? Asi z těch důvodů, že nalezl málo podpory v místním občanstvu.

Nyní se znovu vši silou vzpružíme, bychom dokázali, že není Třebová posledním městem, jež nezná písň - nezná zpěvu. Proto musíme tím houževnatěji se spojit, Bendla co nejvíc zesílit, bychom snadněji překážky, jež se nám stále staví v cestu, překonali. K tomu všemu zapotřebí síly, jak činné – duševní, tak i hmotné. Bude - li náš kroužek dosti silným, pak nejenom že se udrží, nýbrž bude mít možnost na vyšší stupeň se povznést, svoji sílu s prvotřídními pěveckými spolky měřiti a tak celému hudebnímu světu ukázati, že Třebová neumí pouze kopat, ale také zpívat. K tomu ovšem zapotřebí členů řádných, lásku k českému zpěvu cítících.

Proto Vás zdvořile žádáme, by i Vy jste se stal naším členem a tím uskutečnění našeho ideálu urychlil. Můžete aspoň jednou s klidným svědomím říci: „Já nedal českému zpěvu v České Třebové zahynouti.“²¹

2. ledna roku 1923 se uskutečnila schůze Pěveckého kroužku železničářů a to v hostinci U Naňků za účasti 17 členů.

Ukázky ze zápisu:

„Předseda zahajuje schůzi v 8. hodině večer, vítá přítomné členy a ujímá se slova. V hlavních bodech uvádí, že není možné pěveckému kroužku dále setrvati při „Jednotě zřízenců drah“, jako bylo doposud, poněvadž v pádu úmrtí nedostanem

²¹ ústřížek z Kroniky pěveckého sboru Bendl

potřebné dovolené a nelze tudíž naším povinností vůči ‚Jednotě zřízenců drah‘ dostáti, a dává návrh, by kroužek zůstal nadále kroužkem pěveckým samostatným.

Poté ujímá se slova bratr pokladník, který uvádí v referátu svém finanční stránku a podotýká, že bude nutno platit po dobu, než bude mít pěvecký kroužek svůj vlastní fond, členské příspěvky. Bratr předseda dává hlasovat, návrh přijat a výše příspěvku byla stanovena na 5 Kč měsíčně. Přijímání nových členů děje se vždy ve volném čase, tedy po vystoupení. Člen musí být některým bratrem přiveden, přijme - li veškeré podmínky, kroužkem přijat a schválen.“²²

Prvním předsedou spolku Bendl se stal František Podvala, který v této funkci setrval až do r. 1953.

František Podvala byl věrným členem Bendlu několik desetiletí. Sbor si nemohl přát nikoho s větším nadšením. Domlouval koncerty, prepisoval noty, do sboru vzal i svého syna.

Největším přínosem pro růst tohoto pěveckého sboru bylo jmenování Jindřicha Pravečka vedoucím dirigentem. Pod jeho vedením sbor rychle vzkvétal, takže svou úroveň patřil k nejlepším ve východočeském kraji. Repertoár byl velmi bohatý, ročně sbor pod Pravečkovým vedením nacvičil kolem osmdesáti skladeb.

Členové sboru byli rozděleni na zakládající, činné a přispívající. Zakládající členové zaplatili jednorázový příspěvek 100 Kč, činní členové neplatili nic, ale měli povinnost pravidelně navštěvovat zkoušky a přispívající členové sboru platili příspěvek 3 Kč měsíčně (částka se z původních 5 Kč snížila). Zkoušky se konaly každou středu a čtvrtek v měšťanské dívčí škole.

Spolek se chtěl stát členem Pěvecké obce československé a žádal o stanovy. Těch se mu nedostalo s vysvětlením, že Pěvecká obec československá bude vytvářet stanovy nové pro všechny pěvecké spolky a že má Bendl nějaký čas počkat. Trvalo celý rok, než se sbor stanov dočkal a to si je ještě sám musel vyhotovit, protože Pěvecká obec československá je stále neměla hotové. Stanovy si tedy sbor sepsal a zaslal je ke schválení. Tím se stal členem pěvecké župy Fibichovy. Za župní delegáty byli zvoleni zakládající členové, Josef Pelcl a František Čížek.

První koncert Bendlu se konal 3. března 1923 k příležitosti Akademie Sokola. Bendl se představil pouze třemi skladbami: *Svoji k svému* od Karla Bendla, *Odpadlý od*

²² Kronika pěveckého sboru Bendl

srdce Pavla Křížkovského a *Nad Tatrou sa blýská*, která zazněla v úpravě Jindřicha Pravečka.

Hned 17. března 1923 vystoupil znovu, tentokrát k příležitosti oslavy narozenin T.G. Masaryka, a to skladbami *Věno* od Bedřicha Smetany a *Tam tichou nad Lužnicí* J. K. Knahla.

I v dubnu koncertoval, uspořádal „Koncert pro menšinu“ ve Svitavách. Na programu zazněly skladby českých autorů a to B. Smetany, K. Bendla, P. Křížkovského, J. Maláta a dalších.

26. dubnu 1923 už na řádné valné hromadě má spolek 26 členů. V letech 1923 a 1924 byl Bendl velmi aktivní, vystupoval i několikrát měsíčně.

16. října 1923 byl odhlasován vznik smíšeného sboru, ženskou část vedla Eva Hubálková. Koncem roku již měl Bendl 35 členek. Evu Hubálkovou hned v následujícím roce vystřídal František Kitzberger a od roku 1925 do roku 1939 vedl i ženskou část sboru Jindřich Praveček.

V roce 1925 docházelo ve sboru k rozporům, zájem o zpěv a fungování Bendlu klesal a došlo to tak daleko, že členové sboru svým podpisem stvrzovali, že se dostaví na daný koncert. Zkoušky se hodně překládaly a členové se na ně dostavovali jen občas. Byl to problém nejenom Bendlu, ale téměř všech sborů. Za jednu z příčin byla považována nedostačující hudební výchova a to jak ve školách, tak mimo ně.²³ Nadějí byl zmíněný ženský sbor, který se držel a kvalitně reprezentoval na koncertech.

V dalším roce se situace příliš nezměnila, sbor neuspořádal jediný vlastní koncert, pouze spoluúčinkoval na několika akcích. Příčinou byl Všesokolský slet, všichni se připravovali na něj, zkoušky se překládaly a členové nechodili. Už se nepohodl i sbor ženský, takže úroveň sboru rozhodně nestoupla.

Příliš nadějně vyhlídky nebyly ani do roku 1927. Ochabovala jak láska ke zpěvu, tak i ke spolčování. Na zkoušky se dostavovalo stále málo zpěváků, navíc těch několik málo kvalitních členů opustilo sbor kvůli rodině, zaměstnání a nebo se i odstěhovali z města. Zlom nastal župním koncertem v Chrudimi, kde se sbor stmelil a opět měl k 70 členům. Bendl se začal připravovat na festival v Praze a to tak pečlivě, že měl 4 zkoušky týdně. Jindřich Praveček nemohl všechny zkoušky absolvovat a tak mužskou část sboru začal vést Antonín Kubišta.

Za zmínku stojí koncert pořádaný 14. prosince 1927 v Praze k oslavě Ludwiga van Beethovena a Karla Bendla, kde vystupovalo společně se sborem Bendl pod vedením Jindřicha Pravečka i orchestrální sdružení Smetana s dirigentem Františkem

²³ Valový, Evžen: Sborový zpěv v Čechách a na Moravě, Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1972, str. 129

Preislerem. Bendl zazpíval čtyři skladby Karla Bendla a to *Horalovu modlitbu*, *Svoji k svému*, *Zpěv vil nad vodami* a *Návrat plavců*.

7., 8. a 9. dubna 1928 se konal již zmíněný festival v Praze. Měsíc před samotným festivalem byly zkoušky téměř denně. Festivalu se zúčastnilo téměř 50 zpěváků a absolvovali 5 koncertů.

28. října 1928 uspořádal pěvecký sbor Bendl koncert k oslavě 10. výročí naší samostatnosti v Dělnickém domě²⁴ v Nádražní ulici v České Třebové. Večer byl zahájen státními hymnami a proslovem předsedy spolku Františka Podvaly. Po jeho řeči zazpíval sedmdesátičlenný sbor skladby pro smíšený sbor *Heslo a Láska k vlasti* od Jindřicha Pravečka, které byly přímo Bendlu věnované a zazněly poprvé na veřejnosti. Dále zazněla Foersterova *Trikolora* pro ženský sbor, Křížkovského *Utonulá* pro mužský sbor nebo Bellova kantáta pro smíšený sbor *Svatba Janošikova*. V Bellově kantátě si vedl sbor velmi ukázněně v nástupech a úspěch byl také podepřen sólovým sopránem Jany Dolečkové. Pořad byl zakončen Smetanovou *Českou písní*.

Ke konci roku opustil sbor kvůli nemoci sbormistr Antonín Kubišta.

V dalším roce se sbor účastnil krom menších koncertů i dvou významných akcí. Jednou z nich byl koncert 6. června, který byl věnován 25. výročí úmrtí Antonína Dvořáka. Spoluúčinkovalo Ondříčkovovo východočeské kvarteto a smíšený sbor státní reálky. Na programu zazněly z velké míry skladby právě Antonína Dvořáka, jako např. *Klavírní kvartet Es dur*, *Humoreska*, *Americký smyčcový kvartet*, ze skladeb pro sbor to byla *Hymna českého rolnictva*, *A já ti uplynu*, *Přípověď lásky*. Sbor zpíval s takovým nadšením, že se pod ním propadlo jeviště, ale 130 zpěváků zpívat nepřestalo.

²⁴ Dělnický dům, čp. 389, byl postaven 1821. Byl zde zřízen hostinec s tanečním sálem, kde se pořádaly plesy, taneční zábavy, divadelní představení i přednášky. Vystupoval zde i zpěvácký spolek Lumír. V roce 1885 hostinec koupil Eduard Čermák a vdova Uršula Čermáková. Hostinci se pak začalo říkat „U Sokola“ podle toho, že prostory na sklonku století využívala také tělocvičná jednota Sokol. Během působení Eduarda Čermáka prošel hostinec několika úpravami. Od roku 1909 provozoval U Sokola hostinskou živnost Karel Kestřánek, majitel třebovského pivovaru. V této době došlo k mnoha důležitým. Hostinec byl oblíbeným místem třebovských občanů a místem schůzí různých, převážně dělnických spolků. Své sídlo zde měl např. Dělnický vzdělávací spolek. Od Karla Kestřánka pak hostinec koupil roku 1910 spolek dělnický dům, který byl organizací Sociálně demokratické strany. Pod tímto názvem je znám dodnes. (Skalický, Jan - 170 let od otevření hostince v Dělnickém domě, ČKZ 11/2001, str. 46)

4.2.1 Koncert Gustava Rooba

Protože Jindřicha Pravečka vyučoval Gustav Roob, sbor zpíval několik jeho skladeb, *Žitné pole* dokonce Roob věnoval přímo Bendlu. Byl to autor ve své době známý, ale názory se na něj velmi lišily, proto stojí za zmínku následující koncert – „Mistra Gustava Rooba“, který se pořádal 21. listopadu 1929.

Na koncertě zazněly převážně skladby tohoto skladatele, dirigenta a virtuosa. Na tomto koncertu vystoupil Bendl, sbor studentů reálného gymnázia, sóloví zpěváci a i sám Gustav Roob, jako dirigent, doprovodný klavírista nebo recitátor básní.

Rozporuplně přijal tento koncert tisk. V Národním osvobození vyšel tento článek:

„Dlouhou dobu ohlašován byl Velký koncert ze skladeb mistra Gustava Rooba, který nám bylo vyslechnouti dne 21. t. m.. Uznávám plně zdařilý výkon pěveckého spolku Bendl, na který může býti spolek plným právem hrdý, avšak reklama, speciálně v Našem kraji, věnovaná „mistru profesorovu Gust. Roobovi, žáku Ant. Dvořáka, dirigentu a trojnásobnému virtuosu (na varhany, klavír a violoncello)“, byla poněkud přehnaná. My, kteří se trochu o hudbu zajímáme a již leccos jsme slyšeli a četli, byli jsme nedůvěřiví, a reklamu brali jsme s velkou rezervou, zvláště když se objevovaly karikatury G. Rooba ve výkladních skříních snad všech zdejších obchodníků. Pokud se týče skladatelského umění mistra Rooba nepochybujeme o tom, že jako školený hudebník naučil se psát akordy, ale svými skladbami nás naprosto nepřesvědčil, že byl žákem nesmrtelného Ant. Dvořáka. Do rozboru jednotlivých čísel se pouštětí nebudeme, ale nikomu z nás, kteří se hudbou zabýváme, srdce nedrásala, a nikdo z nás nemohl nalézt souvislost hudby s textem, ať to bylo ve sboru nebo v písni, o melodramu ani nemluvě. Také jako dirigent nás p. Roob rozhodně zklamal. V žádném případě nemůžeme akceptovati omluvu p. Rooba, tlumočenou sbormistrem Pravečkem, že pod dojmem tak silně dramatických děl, jež až srdce drásají, stížen byl nevolností. V takovém stavu nemohl by G. Roob setrvati ztrnule před svým sborem, který na štěstí neztratil duchapřítomnost a zpíval téměř celou skladbu bez „mistra“. Jakožto výkonného umělce - virtuosa p. Rooba rovněž naprosto neuznáváme. Hudebníků takové dokonalosti v ovládnutí svých nástrojů jako jest „virtuos“ G. Roob známe celou řadu i mezi diletanty. Trapným dojmem na nás působila „tónomalba“ na sólové cello při tlumeném světle. Něco podobného jsme dosud nečetli na plakátech koncertů umělců, a

proto tím více nás to překvapilo u nedoceneného „mistra“ G. Rooba. Žádáme tudíž v zájmu veřejnosti, aby obecenstvo českotřebovské a z okolí bylo pokládáno za hudebně vyspělejší, které se nedá strhnouti ke chvále toho, co jednotlivec podle svého rozumu „staví“ za vrcholné a nedocenené. Rovněž tak nemají se s pěv. spolkem Bendl dělati pokusné produkce pochybné ceny, aby se členům nebrala chuť a láska k práci, neboť členové pracují z idealismu a ne z honby za osobní slávou. Konečně bychom si přáli, aby se u nás s titulem mistr a virtuos tak neplýtvalo a aby se přiznával jen tomu, kdo naň má právo. Doufáme, že poslední nezdar přinese do našich poměrů více kritičnosti, rozvahy pro výběr hudebních děl a co nejméně honby za osobní slávou. Jest nutno řady návštěvníků těchto koncertů znovu zceliti a přesvědčiti je alespoň o dobré vůli k návratu k cenným dílům hudebním, jichž máme dostatečný výběr, aby obecenstvo opouštělo koncertní síň ve svých hudebních požadavcích uspokojeno a ne jako posledně zklamáno.

Jaký asi dojem si odnesli účastníci z měst s hudební tradicí jako Litomyšl a Ústí nad Orlicí?“

Účastník²⁵

Naopak Národní listy Gustava Rooba vychválily:

„Spolek Bendl v Čes. Třebové pořádal 21. listop. koncert ze skladeb Gustava Rooba, operního skladatele, virtuosa na čelo a klavír, býv. koncert. mistra České filharmonie. Spoluúčinkovala oper. pěvkyně pí. A. Demková, Mistr G. Roob a spolek Bendl. O G. Roobovi a jeho dílech psali jsme v našem listě již před 5 lety, kdy v Č. Třebové řídil svoji pantomimu Dítě, věnovanou hud. spolku Smetana.

Koncert se vydařil skvěle. Gustav Roob zahrál na koncertním klavíru Petrof Transkripci na hymnu Kde domov můj?, jejíž slova mistrně ilustroval, a fantasii Na moři, kde bylo lze slyšeti příboj vln, hukot moře a nárek tonoucích trosečníků. Mimo to přednesl na čelo (bez průvodu) své skladby U potoka a Večerní píseň. V první s největší virtuositou naznačoval pastýřovu píseň na šalmaj, zpěv ptactva, mírný závan vichřice a šumění potůčku v lesním tichu. Ve druhé líčí večerní náladu a upřímnou lásku dvou srdcí. Tato čísla byla dle úsudku přítomných hudebníků, zejména čelistů, vrcholem čelové techniky, kde střídají se nejtěžší dvojmatové věty flagoletové s širokými melodiemi. Neutuchající potlesk byl toho nejlepším důkazem.

²⁵ Ústřížek z Kroniky pěveckého sboru Bendl

Koncertní pěvkyně A. Demková zapěla lahodným a krásným sopránem 3 skladby, přijaté s velikým úspěchem. Recitátor A. Nevečeřal přednesl s úplným porozuměním a zdarem melodram Šárka na báseň K. O. Hubálka za doprovodu Mistrova.

Zpěvácký spolek Bendl provedl pak poprvé sborové skladby, věnované mu skladatelem, z nichž nejvíce se líbila Vyběhla bříza, melodická a zpěvná, a Fantom, obraz ze světové války. Mužský sbor Tambor, přerušovaný náhlou nevolností Mistra, je hudebně cenný, vážný (na slova V. Hála). Náš zpěv a Hoj, zem drahá jsou těžké sbory smíšené, místy 8 - 9 hlasů, které kladou na pěvce veliké požadavky. A tu nutno plně oceniti velikou píli, vytrvalost a výkon sboru Bendla a jeho dirigenta J. Pravečka, kteří tak obtížné sbory s pronikavým úspěchem zdolali. Vavřínový věnec (G. Roob), květinové dary (Demková, Praveček) byly úplně na místě. Bendlu všechna čest!“²⁶

Dle ústřížku z dobového tisku byly Roobovy skladby ve své době s velikým úspěchem provozovány v divadelních a koncertních síních v Čechách i v cizině. Často byly také vysílány rádiem. Gustav Roob za ně dostal řadu vyznamenání a cen: Akademie pro vědu, slovesnost a umění, Ministerstva kultury a vyučování, hlavního města Prahy a jiných měst, také od rumunské královny Carmen - Sylvy za *Trio*, které ji věnoval.

To, že byl Roob ve své době populární, ale neznamena, že by jeho dílo mělo nějakou větší hodnotu. Jindřich Praveček si skladby Gustava Rooba vybral zřejmě i proto, že k nim měl snadný přístup a měl blízko k Roobovi jako svému učiteli. Roobovy skladby byly sborem Bendl zpívány pouze několik let a v současné době je to skladatel téměř neznámý.

4.3 Éra třicátých let

Ve třicátých letech plnil sbor velice významné poslání. Českým zpěvem posiloval národní cítění v pohraničních městech a vesnicích východních Čech, kde žilo české obyvatelstvo v menšině.

Ve třicátých letech byly v Bendlu založeny dvě nové tradice a to „Zlatá hodinka“ a „Den národní písně“.

²⁶ Ústřížek v Kronice pěveckého sboru Bendl

„Zlatou hodinkou“ byl nazýván zábavný večer, který režírovala Nataša Šteinerová a bez které se neobešla žádná z nadcházejících plesových sezón a to až do roku 1981. Jejím heslem bylo: „*Pozdravujeme českou píseň*“. „Zlatá hodinka“ se pořádala vždy jednou do roka a to na konci masopustu. Každá byla v nějakém duchu, od myslivosti až po tematiku měst. Součástí „Zlatých hodinek“, které měly i pravidelný čas a to od osmi do desíti večer, byl zpěv Bendlu prokládaný tancem. Vždy po dvou až třech skladbách, kdy se velmi často předvedli členové sólově, následovala zábava. Po desáté hodině se už jen tančilo. Většinou se pořádaly v hotelu Padevěd.

„Den národní písně“ byla každoročně pořádaná slavnost, která začínala průvodem z města do zahrady Národního domu, kde následoval pestrý program, kterým byl vzdán hold národním písním. Vždy se účastnil Bendl a některý z okolních školních sborů. Tato akce prospěla k propagaci národních písní mezi mládeží.

Ve třicátých letech sbor vystupoval na důležitých koncertech a festivalech, o kterých bude řeč dále. Zazpíval si také např. na Masarykových oslavách, odhalování pamětní desky (Boženy Němcové) nebo oslavách Dne matek. V repertoáru byly skladby typu *Láska k vlasti* J. Pravečka, *Vyběhla bříza* od G. Rooba, *Horalova modlitba*, *Chorál národa českého*, *Svoji k svému* od K. Bendla, *Trikoloras* od J. B. Foerstra, *Láska k vlasti* od J. Kříčky, *Motlitba na Řípu* od O. Zicha, *Přiletěly vlaštovičky* B. Smetany nebo *Náš zpěv* G. Rooba

V roce 1930 měl Bendl celkem 209 členů, z toho 111 činných. Na konci roku 1937 měl sbor 65 činných členů, z toho 31 mužů a 34 žen, přispívajících členů bylo značně více, dokonce 87.

V roce 1930 byl místosbormistrem zvolen Antonín Nevečeřal, ve své funkci ale příliš dlouho nepobyl. Hned 5. července se nedostavil do kostela, kde měl sbor zpívat na svatbě, takže svatba se musela obejít bez sborového zpěvu. Při další schůzi byl místosbormistr napomenut a to tak důkladně, že ze sboru odešel.

7. října se konal Na Skále koncert Jindřicha Pravečka ml., který šel v hudebních stopách svého otce, vystřídal kapelnictví v řadě plukovních hudeb, v roce 1950 se stal kapelníkem Ústřední hudby československé armády v Praze. Dopoledne byl výchovný koncert pro školy a odpoledne zpíval Bendl.

O dva měsíce později, 9. listopadu, byl v Dělnickém domě pořádán koncert Fibichovy pěvecké župy. Před koncertem všichni zpěváci prošli ve slavnostním průvodu městem. Na tento koncert se sjelo 500 - 600 zpěváků, zpívali jak samostatně, tak dohromady, společné sbory dirigoval Jindřich Praveček.

Rok 1931 nebyl příliš hojný na koncerty. S repertoárem to také příliš valné nebylo, nacvičily se pouze tři nové skladby, sboru chybělo nadšení do zpěvu, v tomto směru to byla dle Františka Podvaly chyba sbormistra, nedokázal zkoušky zpestřit a oživit.

Jedinou větší akcí bylo 70. výročí založení pěveckého sboru Kollár v Poličce. Koncert se konal 4. října v Tylově domě v Poličce. Krom Bendlu si zazpívaly i tyto sbory: Dalibor z Bystrého, Diviš z Luže, Pěvecké okteto z Pardubic, Otakar z Vysokého Mýta, Smetana a Slavoj z Chrudimi, Vlastimil z Litomyšle, Zvukobor z Chocně a samozřejmě Kollár z Poličky. Ve dvě hodiny odpoledne byl uspořádán průvod všech sborů od sokolovny k Tylovu domu. Na samotném koncertě se střídal zpěv jednotlivých sborů a společný zpěv, jednotliví sbormistři se vystřídali při dirigování společných zpěvů. I když měl Bendl tento rok slabší, jednoznačně svojí kvalitou zpěvu převyšoval ostatní sbory.

V dalším roce Bendl neuspořádal žádný vlastní koncert, vystoupil ale celkem šestadvacetkrát. 30. května 1932 přivítala Česká Třebová sbor Lyra z Chicaga, který přijel k příležitosti sletu Sokolstva v Praze. Večer měl tento pěvecký sbor, pod vedením dirigenta Franka Kubiny, koncert spolu s Bendlem v Dělnickém domě. Zazněly např. skladby Zdeňka Fibicha, Bedřicha Smetany, Pavla Křížkovského, Jamese Blauda, Adama Geiblera nebo Luise Koemmenicha.

Začátek roku 1933 byl značně krizový. Sbor musel kvůli nedostatku ochotných členů zrušit koncert v Chocni. Situace se pak o něco zlepšila, Bendl vystupoval opět na „Zlaté hodince“, na různých oslavách, v červnu jel dokonce zazpívat do Chocně, kde byly společné sbory vysílány rozhlasem. Koncert se vydařil, zvláště Pravečkův sbor *Oj česká písni* a Konárkův *Vavříň*.

Naštěstí ke konci roku se dal sbor zase dohromady a na „Jubilejním koncertě na oslavu desetiletého trvání“, který se konal 9. prosince v Národním domě, se sešlo 75 zpěváků a zazpívali opravdu kvalitně skladby např. od J. Foerstra, K. Bendla,

J. Kociana nebo V. Konárka. Škoda, že publika bylo méně, než samotných zpěváků.

V roce následujícím mělo pěvectvo velký svátek, protože se pořádal III. festival na počest 50. výročí úmrtí Bedřicha Smetany a zároveň bylo 30. výročí úmrtí Antonína Dvořáka. Bendl se pustil s velkým nadšením do nacvičování repertoáru. Sbormistru Jindřichu Pravečkovi pomáhali s nacvičováním pánové Karel Horník a Jaroslav Rajchl. Zkoušky byly téměř každý den.

Festival byl zahájen 21. dubna 1934 v Praze koncertem čtyř pražských žup ve Smetanově síni Obecního domu. V neděli 22. dubna se konal v Průmyslovém paláci „Den mládeže“. Zpívaly školy obecné, měšťanské, střední a učitelské ústavy celé republiky. Závěrem zazněl z úst 11 000 dětí Sukův *V nový život*.

28. dubna se vydal do Prahy i Bendl. Téhož večera se sešel v hotelu Beránek na Vinohradech se svým čestným členem Gustavem Roobem. Druhý den se již sešlo všechno pěveckto a zahájilo Festival národní hymnou. Samotný výstup Bendlu byl velmi dobře přijat, hlavně Pravečkova *Láska k vlasti*.

30. dubna se Bendl přidal do průvodu na Vyšehradský hřbitov, kam byly položeny věnce. Večer se členové sešli s pražskými Českořebováky v Národním domě na Vinohradech.

Hlavní program Festivalu se uskutečnil 1. května 1934, účastnil se ho i prezident republiky T.G. Masaryk a přes 6 000 zpěváků ho přivítalo státní hymnou. Pak následoval Dvořákův sbor *V přírodě*, zazněly i Smetanovy skladby *Vlaštovičky*, *Má hvězda*, *Západ slunce* a *Rolnická*. Festival byl zakončen Smetanovou *Českou písní*, kterou doprovodil orchestr Národního divadla.

Protože nálada v Bendlu stále nebyla nejlepší, rozhodli se jeho členové, že rok 1936 začnou zvesela a tak hned 25. ledna uspořádali zábavný večer s orchestrálním sdružením Smetana. Šlo spíše o večírek, kde se hrálo a tančilo. Večer měl takový úspěch, že 5. února byl zopakován.

Bendl oslavil koncertem i 30leté založení Pěvecké župy Fibichovy a to

19. dubna v Městském divadle v Chrudimi. Zaznělo Smetanovo *Věno* nebo Fibichova *Tichá noc*. Koncertu se zúčastnilo 49 členů Bendlu. Dle Františka Podvaly bylo provedení prvotřídní, ale posluchači se příliš nenadchli. Ještě tentýž večer se vydal Bendl do Pardubic zazpívat na počest 75 let trvání Pernštýna a 30 let sbormistrovské činnosti Antonína Vendla.

24. května 1936 pořádal Bendl spolu s místními školami „Den národní písně“. Ve 14 hodin vykročil od gymnázia průvod asi 1200 pěvců spolu s kapelou Františka Preislera. Vlastní slavnost se konala na zahradě Národního domu. Na začátku zazpíval Bendl Rádlovu skladbu *Zemi, písni!*, pak následovala státní hymna a poté se představilo se svým hudebním programem 40 tříd škol, od mateřské až po gymnázium.

V roce 1937 se krom „Zlaté hodinky“, „Dne národní písně“ a koncertů pro mládež konal „Koncert na oslavu narozenin prezidenta Eduarda Beneše“ ve Svitavách a to 26. května. Tradičně se začínalo *státní hymnou*, po proslovu následovaly skladby

mimo jiné Bedřicha Smetany, jako např. *Nekamenujte proroky*, *Hej jaká radost* nebo Pravečkova *Vyletěla holubička* a *Směs českomoravských písní*.

Rok 1938 začal Bendl dle kronikáře rozpačitě. Po ukončení valné hromady v Dělnickém domě si chtěl sbor zazpívat, ale sbormistr Jindřich Praveček suše poznamenal, že sboru chybí sbormistr. Nebyl totiž právoplatně zvolen a dotklo se ho to. František Podvala situaci honem zachraňoval, ale nezbylo nic jiného, než ustanovit pokračování valné hromady a opět zvolit Jindřicha Pravečka sbormistrem.

Ani další rok nebyl pro Bendl příliš dobrý. Poměry ve spolku se nezlepšily, chybělo dřívější nadšení ke zpěvu. Navíc zemřeli dva mužští členové, oba mladí a sbor to těžce nesl. Jako vzpruhu uspořádal sbor 4. března „Zlatou hodinku“. Vypadalo to, že se „Zlaté hodinky“ zruší, ale někteří členové Bendlu se opravdu snažili, aby tato tradice zůstala. Sbor měl krátkou dobu na přípravu a navíc řádila chřipka.

Vážněji onemocněl Jindřich Praveček a ze sboru odešel, nadále se ale snažil vypomáhat a ještě řadu let některé koncerty dirigoval.

Vedení se ujal Josef Šafář a František Marek. František Marek měl ale hodně povinností a také nebyl nejmladší, tak požádal Františka Podvala, aby za něj našel náhradu. František Podvala oslovil učitele Františka Čerovského, ten nastoupil a nějakou dobu sbor vedl.

15. března německé vojsko okupovalo Čechy a 16. března se Čechy staly součástí Protektorátu Čechy a Morava. Protože Němci zabrali měšťanskou dívčí školu a udělali z ní lazaret, sbor musel hledat jiné prostory. Pomohl mu ředitel chlapecké měšťanské školy František Vít a zkoušky mohly pokračovat.

Sbor tuto událost nesl velmi těžce, chuť do zpěvu nebyla téměř žádná. Sebral ale všechny své síly, semkl se ještě více a začal opět nacvičovat.

4.4 Válečná a poválečná léta

Bendl se částečně smířil se situací, která v Čechách nastala a od 18. ledna 1940 nacvičoval pod vedením Františka Čeřovského.

Hned v únoru se konala valná hromada a navzdory válce zůstal výbor ve stejném složení jako před rokem. František Čeřovský byl zvolen sbormistrem. Bendl se dozvěděl, že jejich župa před úřady nikdy neexistovala, protože nebyla nikde zapsána. Při jejím zakládání se totiž všichni spoléhali, že už evidenci župy někdo zajistil. A tak se konečně po 33 letech své existence zaznamenala.

Sbor se dohodl s Vilémem Kyralem, který vedl pěvecký sbor na Parníku²⁷, že se jeho Pěvecký kroužek osvětového sboru v Parníku spojí s Bendlem. Od 14. března fungovaly oba tyto sbory dohromady a to v počtu 80 činných členů. Vedení sboru se ujal Vilém Kyrál.

Sboru vyšel vstříc i ředitel gymnázia Rudolf Plachta a nechal Bendl zkoušet v jedné učebně. Aby se vyhovělo všem, sbor se dohodl, že zkoušky budou střídavě na gymnáziu a na parnické škole.

Po prázdninách roku 1940 se začala nacvičovat opera *V studni* Viléma Blodka. Do zkoušek ale chodila polovina, někdy jen třetina členů, nadšení ze zpěvu zmizelo. Sbornistr si ale pomohl, pozval si 30 studentů a mohlo se nacvičovat dál. 19. a 20. dubna zazněla tato opera v Národním domě a to ve zdařilém provedení. Diváci byli nadšení, v České Třebové nepředvedl nikdy místní sbor něco tak precizního.

Další koncert –Dvořákův se konal až 23. října a to v aule gymnázia. Na pořadu byly *Moravské dvojzpěvy Zajatá a Skromná*, dále *Milenka travička* a *Nepovím*. Na koncertě se ještě spoluúčastnilo orchestrální sdružení Smetana se *Slovanským tancem č.8* a *Serenádou*.

Rok 1942 byl pro Bendl významným hlavně nastudováním Smetanovy *Hubičky*. Její provedení zaznělo 5. a 6. prosince téhož roku. Jako sólisté se předvedli E. Haken, Z. Hrnčířová, A. Jeřábek, Z. Juravá a členové Národního a Jihočeského divadla. Byl to výkon na tehdejší poměry velmi uspokojivý.

I když sbor rok předtím přibral Pěvecký kroužek osvětového sboru v Parníku, válka se v úbytku členů projevila. Činných zpěváků bylo už jen 49, přispívajících 65.

²⁷ Sloučení České Třebové s bylo poprvé nařízeno německou protektorátní správou, o definitivním sloučení České Třebové a Parníka rozhodl Zemský národní výbor dne 11. října 1948. Následovala dlouhá jednání ukončená 21. 2. 1949. (Mikolecký, Emil – Z městské kroniky České Třebové 1948, ČKZ 9/1998, str. 28)

31. ledna následujícího roku byla opakována *Hubička*. Připravoval se i koncert k 20ti letému výročí Bendla, ale protože Vilém Kyrál měl plno dalších povinností, koncert se neuskutečnil. Protože část ženského sboru se nesmířila s tím, že by neměly zpívat, založily Ženský oktet pod vedením Natašy Šteinerové.

Ženský oktet zpíval úpravy smíšených sborů, úpravy z operet nebo skladby, určené přímo pro ženský sbor. Mezi zakládající členky patřily: Žofie Kužálková, Marie Blodíková, Zdeňka Bezdničková, Otýlie Švábová, Jana Dolečková, Jana Říčková, Marie Kubelková a Věra Kohoutková. Pokud některá ze zpěvaček odešla, Nataša Šteinerová si vybrala další členku z Bendlu. Zkoušky se konaly u Natašy Šteinerové doma, vždy každou středu. Oktet vystupoval na společných koncertech s Bendlem, na „Zlatých hodinkách“ nebo při menších akcích.

Rok 1944 byl zatím tím nejhorším od založení sboru. Koncert se nekonal žádný, zkoušek bylo jen 21. V prosinci byla činnost sboru komisařem Langhammerem zakázána. Sbor nesměl zazpívat ani zemřelým členům na pohřbu. Konec druhé světové války měly pro pěvecká hnutí mnohem větší důsledky než tomu bylo v roce 1918. Národ byl zbaven despotické tyranie a měl naději, že stát, který vznikl, bude lepší než buržoazní republika. Lidé cítili potřebu projevit se, tím vzrostl počet koncertů a příležitostných vystoupení.²⁸

Už 19. května se konala první zkouška. 28. května se sbor rozloučil se svým sbormistrem Vilémem Kyrálem, který odešel do Prahy. Sboru nastaly dva problémy. Musel najít prostory ke zkoušení a nového sbormistra. Místnost si zajistil v chlapecké škole, ale se sbormistrem to bylo složitější. František Podvala požádal o vedení sboru místosbormistra Jaroslava Rajchla, který byl profesorem na gymnáziu, ten ale odmítl. Tak se František Podvala obrátil na okresní školský úřad, aby jim nějakého učitele, který by se stal i sbormistrem Bendlu, přidělil. Přihlásil se bývalý člen Bendlu, Miroslav Chudý. Ten ale ve Třebové nedostal byt, takže šel raději do Lanškrouna. Místosbormistr, profesor Rajchl, byl nucen nacvičit a od-dirigovat koncert k Husovým oslavám. František Podvala byl s výkonem Jaroslava Rajchla natolik spokojen, že ho prohlásil za sbormistra, členové sboru jednohlasně souhlasili. Na konci prázdnin požádal Františka Podvalu o doporučení na Okresní školní výbor Stanislav Uma, hráč orchestrálního sdružení Smetana, chtěl se dostat do České Třebové, aby zde vedl dětský sbor. Dokonce se dostal do Třebové i Miroslav Chudý, který zde získal práci. František Podvala byl spokojen, měl v zásobě další dva sbormistry.

²⁸ Valový, Evžen: Sborový zpěv v Čechách a na Moravě, Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1972, str. 200

Stanislav Uma se dal hned do práce, založil Dětský sbor a již 17. října s ním vystoupil na „Školských oslavách J. V. Sládka“. Na koncertě byl přítomen i Jindřich Praveček a z práce Stanislava Umy měl opravdu radost. Bohužel Stanislav Uma nedostal ve Třebové byt, tak odešel do Třebovic. Tím zanikl Dětský sbor.

6. června zemřel František Preisler st., dlouholetý člen Bendlu a ředitel kůru. Františka Preislera st. velmi mrzelo, že se nikdy nestal dirigentem Bendlu a že místo něj na tento post nastoupil Vilém Kyrál. Od té doby měl řadu srdečních záchvatů a podlehl jim ve věku 59 let. Téhož roku zemřeli i další dva dlouholetí členové: zakládající člen Karel Lama a Josef Lang.

V tomto roce vystupoval Bendl mnohokrát, za zmínku stojí koncerty 6. a 7. listopadu pod názvem „Slavnostní večer Sdružení přátel SSSR“, kde zazněly i skladby Bedřicha Smetany a Jindřicha Pravečka.

Rok 1946 začal velmi dobře, Bendl pilně zkoušel, chtěl dosáhnout lepší úrovně, než měl v letech předcházejících. Před prázdninami byl, k velké nevoli sboru, přeložen sbormistr Jaroslav Rajchl do Brna. Naštěstí byl v záloze Miroslav Chudý, který převzal mužský a smíšený sbor.

Krátce bych se ráda zmínila o Miroslavu Chudém.

Miroslav Chudý se narodil se roku 1913 v České Třebové v rodině krejčího. V místě rodiště vystudoval reálné gymnázium a po letech při dálkovém studiu Pedagogickou fakultu Karlovy univerzity v Praze. Jako učitel matematiky, deskriptivní geometrie, kreslení a hudební výchovy působil na školách nejen v České Třebové, ale i na venkovských školách v blízkém i vzdáleném okolí. Po ukončení vysokoškolských studií v roce 1958 nastoupil na místo středoškolského profesora na českotřebovském gymnáziu a své povolání zde vykonával až do odchodu do důchodu. Byl znám i jako herec, režisér a výtvarník v divadelním odboru Sokola Na Skále, později v divadelním souboru Hýbl²⁹. Krom dirigování Bendlu působil v Osvětové besedě. Za svou kulturní a

²⁹ Na valné hromadě v roce 1880 založilo sedmnáct přítomných občanů spolek divadelních ochotníků, který pojmenovali po podporovateli divadla a českotřebovském rodákovi Janu Hýblovi. Prvním vedoucím spolku byl zvolen učitel Jan Tykač. Zájem rychle vzrůstal, přibývalo členů a k roku 1893 měl sbor 101 mužů a 41 žen. Hrál se ve Felcmanově hostinci. Českotřebovské divadlo mělo to štěstí, že také v dalších letech bylo vedeno výbornými a zkušenými herci a režiséry. Jejich zásluhou se hrály nejnáročnější hry s bohatou výpravou. V roce 1950 se dva největší českotřebovské soubory Hýbl a Sokol spojily v jeden kolektiv - Dramatický kroužek Hýbl ZK ROH Vitka. Jeho vedoucím se stal Richard Nejezchleb. V roce 1954 přešel Hýbl do ZK železničářů, čímž byl založen dramatický odbor ZK železničářů Hýbl. Za předsednictví Miroslava Chudého a jeho nástupce Bohuslava Routka patřil mezi nejlepší soubory v tehdejším Pardubickém kraji. (Skalický, Jan - 190 let ochotnické činnosti a 120 let od založení divadelního souboru Hýbl, ČKZ 2/2000, str. 54 - 55)

pedagogickou činnost byl mnohokrát oceněn. Stalo se tak na Jiráskově Hronovu, na pěveckých festivalech i na matematických olympiádách prostřednictvím svých žáků.³⁰

Ženský sbor si vzala na starost Nataša Šteinerová. Pokud to zdraví Jindřichu Pravečkovi umožňovalo, pomáhal ve sbormistrovství Miroslavu Chudému. Protože Miroslav Chudý byl houslista, korepetovala mu Marie Blodíková.

Dne 8. května 1946 proběhla v Národním domě slavnostní akademie k oslavě 1. výročí květnového povstání. Účinkoval pěvecký sbor Bendl, rytmická cvičení předvedli členové Orla a Sokola a vystoupil i dívčí pěvecký sbor Junáka a recitační skupina svazu mládeže Vykřičník.

Bendl uspořádal i koncert pro mládež v Národním domě a to 27. května. Na programu byly skladby B. Smetany, A. Dvořáka, Fr. Lýska, J. Pravečka nebo O. Zicha. Jindřich Praveček zároveň ke každé skladbě podal odborný výklad. Ještě téhož dne večer zazpíval Bendl na společném koncertě s ústeckým sborem Lukes.

15. září sbor naposledy dirigoval Jaroslav Rajchl a to na župním koncertě v Lanškrouně.

26. října se konal koncert pouze ženské části sboru, mužská část nedala žádný repertoár dohromady. Výtěžek koncertu šel na opravu Masarykova pomníku.

Následující rok začal psát kroniku František Podvala se značnou skepsí. Všude slyšel jen „cizí, ječivé melodie“, národní píseň jakoby zanikla. Navíc si posteskl, že sbory nemají mladé členy, fungují díky „starým veteránům“. Vybízel sbor k vytrvalosti a trpělivosti.

1. února 1947 se ve velkém sále Národního domu konala „Zlatá hodinka“ a měla velmi pestrý program. Mimo jiné zazpíval ženský sbor Hašlerovu *Naše krásná zem* a poprvé starou píseň *Kde Třebovka* v úpravě J. Raichla. Vystoupil i dívčí soubor Marie Skálové – Pazderové a provedl skladbu Jindřicha Pravečka *Anička*.

Sbor si zazpíval na „Oslavě narozenin T.G. Masaryka“ v Dlouhé Třebové, na „Oslavě legionářů“ v Národním domě, u Pomníku padlých a k příležitosti oslavy narozenin Eduarda Beneše v Dlouhé Třebové.

V červnu vysílal východočeský rozhlas „Den národní písně“, který se uskutečnil na zahradě Národního domu.

V dalším půlroce stojí za zmínku hlavně koncert na počest 25ti leté sbormistrovské činnosti a 45ti leté úspěšné umělecké a kulturní činnosti Jindřicha Pravečka, který byl pořádán 29. listopadu. Zazněly pouze skladby Pravečkovy.

³⁰ Skalický, Jan – 5 let od úmrtí středoškolského profesora Miroslava Chudého, ČKZ 11/2006, str. 58

Spoluúčinkoval sbor Vlastimil z Litomyšle, Lukes z Ústí nad Orlicí, orchestrální sdružení Smetana, Svaz lidových hudebníků a dívčí sbor měšťanské školy. Účinkujících bylo celkem 230. Bendl dirigoval Miroslav Chudý.

Rok 1948 měl vliv i na členy sboru Bendl. Podle usnesení okresního a místního akčního výboru byly po únoru 1948 provedeny velké změny ve výborech všech složek v městské radě. Lidé se začínali bát promluvit, upozorňovat na sebe. Byl to pravý ráj pro udavače a prospěcháře.

V tomto roce byla založena v České Třebové Osvětová beseda, která byla hlavním nositelem hudebního života města.

Rok 1948, ač jubilejní, nezačal příliš vesele, Nataša Šteinerová byla velmi nemocná, přesto svoji roli plnila a zkoušky ženského sboru vedla. Sbor navíc stále vzpomínal na Jindřicha Pravečka, který už devět let bojoval s nemocí a sboru se téměř nemohl věnovat. František Podvala opět vybízel zpěváky k vytrvalosti, stále více si uvědomoval, že do sboru přichází příliš málo mladých tváří.

8. května a 25. září se Bendl sešel s divadelním spolkem Tyl na „Hašlerově večeru“, kde zazněly skladby Karla Hašlera.

Protože byl dirigent Miroslav Chudý zavalen prací, požádal sbor, aby si místo něj našel náhradu. 7. října 1948 byl zvolen Miroslav Petráš, učitel v lidové škole umění, který tři roky zastával funkci sbormistra. Nebyl příliš dobrým sbormistrem, hodně členů kvůli němu ze sboru odešlo. Nedokázal příliš s členy sboru vyjít, dohadoval se ohledně repertoáru a ani jeho sbormistrovské umění nebylo příliš na výši.

Rok 1949 sbor opět začal 2. února „Zlatou hodinkou“. Zpěv byl doplněn i krátkými divadelními vstupy, např. *Bendl žaluje*, jehož autorem byl František Podvala. Na této „Zlaté hodině“ měl na začátku zaznít Bedřich Smetana. Miroslav Petráš ale prohlásil, že nebude dirigovat tak významného skladatele spolu s méněcennými kusy jiných autorů. Sbor se rozdělil na dva tábory a jen díky Nataše Šneiderové se „Zlatá hodinka“ konala, ovšem bez „Smetany“.

6. června Litomyšl slavila 125. výročí narození Bedřicha Smetany. Oslav se zúčastnil celý soubor Národního divadla a Fibichova východočeská župa. V sobotu

4. června zazněl *Dalibor*, v neděli se slavnostně otevřel Smetanův rodný dům, v zámecké zahradě byly odpoledne provedeny *Dvě vdovy* a večer opět *Dalibor*. V pondělí program pokračoval, sbory zazpívaly 8 částí ze Smetanových oper. Večer krom *Dvou vdov* diváci mohli shlédnout hru Aloise Jiráska *M.D. Rettigová*, kterou provedlo zámecké divadlo.

Jedním z nejvýznamnějších byl pořad u příležitosti 25. výročí založení spolku a 110. výročí narození jeho patrona Karla Bendla 19. prosince 1948. Program, sestavený z oslavencových skladeb, doprovodil na klavír učitel Jindřich Praveček a Jana Umová.

4.5 Padesátá léta

Ve městě pracovala Osvětová komise vedená J. Veleckým a Osvětová beseda, jejímž správcem byl Emil Čermák, pozdější ředitel gymnázia. Na kulturním životě města se podílela řada subjektů: Orchestrální sdružení Smetana, pěvecký spolek Bendl, dvě dechovky ZK ČSD a ZK Perla, divadelní odbor Hýbl ZK Vitka, hudební škola, chrámový sbor. Výrazně se tehdy zapsalo Divadlo hudby, které převzala Osvětová beseda. Získalo aktivní kolektiv místní vojenské posádky (soubor Salva vedený tehdy Františkem Kajetánem Zedínkem) a po celý rok seznamovalo posluchače s nejrůznějšími ukázkami vážné i zábavné hudby. Zřízením Divadla hudby tehdy Česká Třebová předstihla v kulturním ohledu všechna okolní města.³¹

Doba vyžadovala, aby se i Bendl vzdal svého svobodného projevu, celkově docházelo k likvidaci spontánní spolkové činnosti. Sbor se zapojil pod ochranu Závodního klubu Vitka. 17. ledna 1951 získal nové jméno Pěvecký kroužek závodního klubu Vitka. Byla to jediná možnost, jak se mohl sbor udržet v České Třebové. Závodní klub ROH Vitka byl klubem pěveckým a divadelním, a to pod textilní továrnou Vitkou, předsedou závodního klubu se stal František Preisler ml..

Bohužel se změny dotkly i repertoáru, řada písní musela být z repertoáru vyškrtuta a nahrazena schválenými hudebními kusy. Na programech se tu a tam musely objevit doporučené písně. Sbor tuto skutečnost bral jako nutné zlo, stejně tak sbormistři.

Do nového období se sbor pokusil vykročit optimisticky, věřil v lepší budoucnost. Protože byl sbor pod ochranou Vitky, došlo ke zrušení příspěvků a tím i k vyřazení přispívajících členů ze spolku, zůstalo tedy jen činné jádro, které se skládalo z 27 mužů, 26 žen, 6 mladých studentů a již zmiňovaného Okteta.

Není žádnou novinkou, že i v padesátých letech se pořádaly „Zlaté Hodinky“. Za zmínku stojí hlavně ty, které se pořádaly v první polovině desetiletí. Hned se proto dostávám ke „Zlaté hodině“, která proběhla v roce 1950. Jako obvykle bylo veselo, zvláště se líbilo pásmo sestavené sbormistrem Miroslavem Petrášem „Od kolébky do hrobu“. Byla to směs národních písní doplněná stínovými obrazy na plátně. Čemu se ale chvály nedostalo, bylo hudbě pana Říhy, neboli dechovce ZK Perla, všichni jeho hudebníci hráli v Poličce a pro místní zbyla jen slabší část. Hudebníci se sehráli až po půlnoci a posluchači byli velmi veselí, muselo se přidávat celou hodinu.

³¹ Mikolecký, Emil - Stalo se před 45 lety...,ČKZ 12/1998, str. 30 - 31

Sbor v tomto roce zpíval v kostele sv. Jakuba³² a to Preislerovu *Českou vánoční mši*. Na varhany hrál Jindřich Praveček, sbor řídil František Preisler ml..

Na podzim 1951 byl pozván Natašou Šteinerovou Zdeněk Preisler spolu se svými dvěma bratry Františkem a Jiřím na členskou schůzi do Národního domu. Nataša Šteinerová vyslovila přání, aby se bratři snažili zůstat poblíž České Třebové, protože nebyl nikdo, kdo by se vedení sboru ujal. Obdobná situace byla i v orchestrálním sdružení Smetana. Debata se stočila k problémům, které sbor má, nedostatek mladých zpěváků, nevhodný notový materiál, který je poplatný své době. František Preisler přišel s nápadem, aby sbor vystoupil společně s orchestrem, který by ho doprovodil a tím mu zajistil i intonační jistotu.

26. prosince byl na pořadu dne koncert na oslavu 110. výročí narození Antonína Dvořáka, zazněly výňatky z oper, např. *Rusalka, Jakobín, Šelma sedlák*.

Sbormistr Miroslav Petraš byl přeložen do Uherského Hradiště, odjel náhle, bez jakéhokoli rozloučení, sbor tím byl rozhořčen. Do sboru se vrátil Jaroslav Rajchl a to jako sbormistr.

Za připomenutí stojí také „Zlatá hodinka, která se konala 1. března 1952 v Národním domě. I když byl program pečlivě připraven, přeci jen nálada obecnstva nebyla jako v jiných letech. Náladu pokazily hudební složky, které byly dost dlouhé a příprava pro hudebníky a úklid po nich zabraly mnoho času, obecnstvo čekání nebavilo a mládež začala tančit. Posлуchači chtěli veselejší program, jak byli zvyklí z dřívějšíka. Proto sbor na poslední chvíli tři čísla vyškrtl.

Hned po „Zlaté hodině“ se začalo s přípravou *Stabat Mater* od Antonína Dvořáka. Jako sólisté se 11. dubna v kostele u sv. Jakuba představili Eliška Hrušová (soprán), Věra Ročková (alt), Alfons Šoun (tenor) a Zdeněk Preisler (bas). *Stabat Mater* dirigoval František Preisler. Další repríza přišla na řadu 18. dubna 1954. Sól se ujali Eliška Hrušová, Věra Ročková, Jiří a Zdeněk Preislerovi.

Další „Zlatá hodinka“, která pamětníkům utkvěla v hlavě, byla z roku 1953. Její režii měla opět na starost Nataša Šteinerová. Jindřich Praveček doprovázel svoji polku *Helenka*. Zapomněl, že polka má sloky tři, po druhé se zvedl od klavíru, začal se klanět

³² Kostel byl postaven ve slohu doznívajícího klasicismu v letech 1794 - 1801. Stalo se tak po požáru starého kostela, který vyhořel 28. července 1793. Plány zhotovil architekt knížete Lichtenštejna Josef Hardtmuth z Vídně. Kostel je vybaven pěti oltáři, vnitřní půdorys má tvar rovnoramenného kříže. Budově kostela se nevyhýbalo neštěstí ani později, když neopatrností klempířů vznikl 28. srpna 1884 oheň, který zničil střechu i věž. Oprava vzniklých škod trvala čtyři roky. Svoji dnešní podobu dostal kostel v roce 1913, kdy došlo k nevhodné výměně původní bane za novou. Z doby, kdy proběhla tato rekonstrukce se zachovaly mnohé dokumenty (rukopisy, tiskoviny, peníze), které byly uloženy v zaletovaných schránkách v báni kostelní věže. Obsah schránek bylo možné zjistit při poslední rekonstrukci věže a celého kostela, která proběhla v letech 1989 až 1992. (Skalický, Jan – 200 let od postavení kostela sv. Jakuba Většího, ČKZ 9/2001, str. 50)

a byl velmi překvapen tím, že sbor pokračuje. Proto usedl rychle za klavír a třetí sloku dohrál. František Podvala tuto situaci komentoval, že je smutné, že ani sám skladatel neví, jak to skládal.

Po prázdninách se už nesešlo Okteto, Nataša Šteinerová ho nebyla dále schopna vést. Ze zdravotních důvodů také sbor musel opustit Jaroslav Rajchl. Na jeho místo na čas nastoupili bratři Jiří a Zdeněk Preislerové a vedli jej až do 5. listopadu, kdy se ujal vedení sboru František Kajetán Zedínek.

Konec tohoto roku František Podvala zakončil slovy: „*Šedivíme, šedivíme... a mládež žádná!*“ Důvod byl prostý, mladí zpěváci zpívali raději ve Svazu mládeže, věkově si tam byli bližší.

Poslední „Zlatou hodinku“, kterou chci přiblížit, pořádal Bendl 6. března 1954, na program se dostaly části z operety Johanna Strausse *Netopýr*, mezi posluchači vzbudily nadšení. Začátek „Zlaté hodinky“ byl spíše černý, půl hodiny před začátkem vypnuli proud a členové sboru se hodinu snažili, aby byl proud opět zapnut. Zpěv národních písní odpadl, několik členů po prvním programu odešlo, a i když se obecenstvo dále bavilo, sbor jen mlčky přihlížel.

Rok 1955 začal jako ještě nikdy, účastí na soutěži. Soutěž ve zpěvu byla pořádána 20. února v Dělnickém domě. Bendl zpíval následující skladby: *Českou píseň a Jitro krásné* od Bedřicha Smetany, *Napadly písně* a *Kosa nabrůšená* od Antonína Dvořáka. Byla to soutěž nesoutěž, protože Bendl neměl prakticky žádného pořádného soupeře a získal „Čestné uznání v kategorii umělecky vyspělé“. Krajské soutěže se již sbor nezúčastnil, protože by si musel sám hradit náklady.

Ráda bych zmínila dva koncerty, které se pořádaly v roce 1955. 23. dubna to byl koncert uspořádaný Osvětovou besedou na počest 75. narozenin Jindřicha Pravečka. Program byl tvořen pouze skladbami oslavence, některé si sám Praveček oddirigoval.

Dalším je „Večer árií a melodií z českých oper“, koncert uskutečněný 24. listopadu. Spolu s Bendlem účinkovalo i orchestrální sdružení Smetana. Na pořadu byly árie z oper *Rusalka*, *V studni*, *Dvě vdovy*, *Dalibor*, *Hubička* nebo *Prodaná nevěsta*.

„*Již jsem myslel, že to bude náš poslední rok, neboť to v našem Bendlu vypadalo skutečně uboze. 4 - 8 bratrů, 8 - 15 sester, někdy i méně.*“ Touto větou začíná František Podvala svůj poslední rok v Bendlu. „*Nebylo však souzeno, aby se náš Bendl uložil k věčnému spánku, neboť povstal muž, kterému náš Bendl přirostl k srdci a vynaložil vše, aby našeho Bendla vzkřísil opět k životu. Byl to náš milý a obětavý sbormistr František Kajetán Zedínek, který zaútočil na naše školy a ústavy, aby vyslaly mládež, případně učitelstvo, do našich řad.*“ To se mu částečně podařilo, sbor se vzchopil a na podzim

uspořádal společně s orchestrálním sdružením Smetana koncert Smetanových árií z *Prodané nevěsty* a Blodkovu operu *V studni*.

„Ať se podíváme na co chceme, vše má nejen svůj začátek, ale také svůj konec, jako každá písnička. I mně bylo souzeno, abych opustil vaše řady. Ač velmi nerad, byl jsem k tomu donucen, neboť hrdlo vypovědělo úplně službu. Proto odcházím, ač s těžkým srdcem do ústraní - abych vám to nekalil.

Bendl! Jaké to kouzelné slovo pro mě. V něm jsem nacházel svoji útěchu, svou radost, vzpruhu k dalšímu životu, jedině mezi vámi jsem se cítil úplně šťasten. Přilněte i vy k našemu Bendlu celým svým srdcem jak jsem činil já a on vám to jistě stonásobně oplátí, neboť v zpěvu českém věčná leží síla! Loučím se s vámi, srdce mé svírá žal - musím.“

František Podvala

Odchodem Františka Podvaly sbor přišel nejenom o skalního člena, ale také o kronikáře, v letech 1956 - 1959 nebyl nikdo pověřen psaním kroniky, je pouze jen několik záznamů, které dodatečně dopsala Jana Paseková.

Sbor spolu s orchestrálním sdružením Smetana nacvičoval operu Františka Kajetána Zedínka *Obrázky z Hor*, předpremiéra se konala 19.června 1959, premiéra následující večer. Opera byla provedena celkem desetkrát, vidělo ji na 4 000 diváků.

František Kajetán Zedínek *Obrázky z Hor* napsal i z důvodu, že v České Třebové působil jak Bendl, tak i orchestrální sdružení Smetana, svoji aktivitu prokazoval i taneční soubor jedenáctileté střední školy a divadelní spolek. Zedínek toho chtěl využít, na provedení opery měl dostatek ochotníků.

Pětkrát se hrála v roce 1959, třikrát v následujícím roce a dvakrát v roce 1962. Jedna z repríz proběhla ve Smetanově domě v Litomyšli, ostatní v České Třebové.

Děj se odehrával v roce 1851 v lázních Hory u České Třebové. Opera má tři obrázky, dokládá nejen návštěvu Boženy Němcové s dětmi v lázních, ale také život prostého venkovského lidu v okolí České Třebové.

V hlavních rolích se jako Božena Němcová představila Věra Ročková, jako František Matouš Klácel Jan Lipavský. V dalších rolích vynikli Miroslav Lehečka, Eliška Hrušová, Josef Chudý nebo Zdeněk Lang.

Jako podklad pro libreto k opeře vybral František Kajetán Zedínek několik dopisů Boženy Němcové a jejich přátel, které se vztahují k pobytu na Horách, rozvedl je

a doplnil o řadu scén. Každý obraz je uveden symbolem Času, který seznamuje diváky s obsahem.

Obrázky měly tu smůlu, že byly uvedeny v padesátých letech, oficiální kritika tehdy teprve hledala svou tvář. Někteří doboví kritici o opeře psali, aniž ji viděli, jiní si všímali jen vedlejších detailů. Tato opera ve své době znamenala poslední vzepětí nadšeného a plně nezištného amatérského muzicírování. Byla to po všech stránkách mimořádně příznivá souhra podmínek, která umožnila jejich realizaci.

Obrázky z Hor nebyly nikdy kompletně zhodnoceny a bohužel už ani nebudou, protože celý materiál k opětovnému provedení se nezachoval. K dispozici je pouze klavírní výtah, dále řada fotografií a soubor dokumentů.

4.6 Šedesátá až osmdesátá léta

Když se na počátku 60. let do čela Osvětové besedy dostali mladí, pro rozvoj kulturního života města zapálení lidé, dali si za cíl pořádat v České Třebové kulturní akce zaměřené především na propagaci vážné hudby a pokračovat tak v tradici již započaté, ale na vyšší kvalitativní úrovni. K tomu byla potřeba úzká spolupráce se soubory, které pod Osvětovou besedou působily. Jedním z nich byl i Bendl, který měl v Osvětové besedě svého zástupce, předsedu Emila Vydru, který velmi přispěl k rozvoji hudebního života. Osvětová beseda obnovila tradici hudebních čtvrtků a od roku 1962 zahájila tradici abonentních cyklů.

Jedním ze stěžejních koncertů, pořádaných právě Osvětovou besedou, byl program nazvaný „Scény a árie ze světových oper“, ve kterém vystoupili sólisté opery Národního divadla, pěvecký sbor Bendl a orchestrální sdružení Smetana za vedení Františka Kajetána Zedínka. O dva roky později se konal další společný koncert Bendlu a orchestrální sdružení Smetana s předními sólisty Národního divadla - Miladou Šubrtovou a Eduardem Hakenem. Oba tyto koncerty se setkaly s obrovským ohlasem třebovského publika. Kino Svět, které mělo tehdy 525 míst, nestačilo zájmu veřejnosti. Tyto koncerty se staly základem celé řady dalších společných koncertů obou těles.

V roce 1960 vystřídal na postu dirigenta Františka Kajetána Zedínka Miroslav Lehečka. Sbor se scházel dvakrát týdně na gymnáziu, v pondělí byla dělená zkouška, na konci spojená, v pátek zpíval celý sbor pohromadě. S pondělkem byly vždy problémy, na konci dělených zkoušek se sbor sešel, aby si zazpíval společně. Mužská část sboru ale chtěla ještě posedět v hostinci, takže pánové ze zkoušek utíkali velmi brzy.

Začátek šedesátých let se točil hlavně kolem *Obrázků z hor*, sbor absolvoval ale i řadu menších koncertů.

Sbor početně klesal, sbormistr se spolu s předsedy sboru Bohuslavem Langem a Emilem Vydrou snažil tuto těžší dobu překonat a sbor pozdvihnout.

„Zlaté hodinky“ se v šedesátých letech točily hlavně kolem valčíků a úryvků z oper a operet. Na většině z nich se podílelo i orchestrální sdružení Smetana. Obliba oper a operet byla tak veliká, že se 27. června 1962 uspořádal koncert „Scény ze světových oper“. Na programu byla např. Bizetova *Carmen*, Verdiho *Aida* nebo Borodinův *Kníže Igor*. Jako sólisté se představili Eliška Hrušová, Věra Ročková, Olga Preislerová nebo Zdeněk Lang.

V roce 1962 sbor zpíval na třech důležitějších koncertech. 16. května účinkoval na „Jubilejním jarním koncertě“, který se konal k příležitosti 100. výročí činnosti pěveckého sboru Vlastimil. Koncert k příležitosti stého výročí založení sborového zpěvu v České Třebové připadl na 2. listopad. První polovinu programu vyplnili žáci českotřebovských škol a Komorní soubor českotřebovských učitelek. Druhá část programu patřila pěveckému sboru Bendl, který zazpíval *Dvě lidová nockturna* Leoše Janáčka, *Velké širé rodné lány* J.B. Foerstera, *Zakletou dceru* Vítězslava Nováka nebo *Na tom našem dvoře* Josefa Suka. 40. výročí založení pěveckého sboru Bendl se oslavilo koncertem 6. prosince. Zpěv Bendlu byl prokládán zpěvem českotřebovských pionýrů a přednesem básní.

V dalších letech Bendl natáčel i pro český rozhlas a uspořádal několik zdařilých koncertů. Zpíval ale i na typických akcích té doby, oslavách MDŽ nebo výročí komunistické strany.

V roce 1967 odešel Miroslav Lehečka služebně do Brna a sbor byl opět bez dirigenta. Po dlouhém hledání se podařilo Emilu Vydrovi získat pro tuto funkci bývalého sbormistra z padesátých let, profesora Miroslava Chudého. Díky tomuto sbormistrovi začal sbor přijímat nové členy z řad studentů gymnázia. Za onemocnělého předsedu Emila Vydru převzala jeho funkci Věra Ročková.

Téhož roku se Bendl zúčastnil „Festivalu pěveckých sborů“ v Chrudimi. Hned v roce 1968 se konal 1. festival pěveckých sborů i v České Třebové. Byla tím zahájena každoroční účast sboru na okresním festivalu sborového zpěvu. Další se pak střídavě konaly v Chocni, Vysokém Mýtě, Brandýse nad Orlicí, Letohradě a v Ústí nad Orlicí.

V roce 1969 byl obnoven „Den národní písně“. Bylo to díky jednateli Andělínu Umlaufovi a tato tradice začala opět v areálu restaurace Na Horách. Od této doby se také datuje pořádání výchovných koncertů pro mládež zdejších škol.

K významné události v životě sboru došlo v roce 1969, kdy byla díky předsedovi Osvětové besedy Oldřichu Tomešovi navázána družba s mužským pěveckým sborem Il Rifugio z italského Seregna se sbormistrem Orestem Tagliabuem.

„Počátek vztahů sahá až do období druhé světové války, kdy totálně nasazený českotřebovský občan v Německu, Oldřich Tomeš, navázal přátelství s Italem Luigim Guisanim ze Seregna. V polovině šedesátých let Oldřich Tomeš navštívil Seregno a seznámil se s mužským pěveckým sborem Il Rigugio.“³³

Tento sbor získal první místa na festivalech v Inveringu, v Mossale, v Toanu, v Biele a Cesano Madernu. V roce 1979 nahrál svoji první desku. Opravdu zaslouženě si

³³ z dopisu Ing. Lubora Sečky, velvyslance ČR v Římě, 21.5.2003

během čtyř zájezdů do České Třebové, a to v letech 1969, 1971, 1976 a 1989, získal na samostatných i společných vystoupeních s Bendlem mnoho nadšených posluchačů. Koncerty se konaly vždy před zcela zaplněnými sály. Okupace Československa sovětskou armádou a změna politického klimatu byla důvodem neuskutečněných zájezdů Bendlu do Seregna. Přesto však byla navázána řada přátelství a neoficiálních kontaktů, které přetrvávají až do dnešních dnů.

„V roce 1991 se obrátili představitelé českotřebovské radnice na vedení města Seregno s nabídkou navázání partnerských vztahů. Na základě této nabídky navštívil Českou Třebovou vícestarosta Seregna pan Cereda. Přátelského setkání se zúčastnil tehdejší starosta města Zdeněk Lang a jeho zástupce Lubomír Hýbl. Dohodli se na spolupráci včetně návštěvy českotřebovských představitelů v Seregnu. V následujících komunálních volbách nastala změna ve vedení města Česká Třebová a v započatých vztazích se již dále nepokračovalo.“³⁴

Ráda bych se blíže zmínila o Oldřichu Tomešovi. Oldřich Tomeš totiž organizoval koncertní život v České Třebové více než 50 let a za tuto dobu připravil přes čtyři stovky koncertů, na kterých vystoupili naši přední i zahraniční umělci. Ve spolupráci s vedením Státní konzervatoře v Praze a dalšími nadšenci ve městě stál Oldřich Tomeš také u zrodu českotřebovského „Hudebního festivalu Antonína Bennewitze“, od roku 1957 byl předsedou Osvětové besedy Česká Třebová, založil ve městě koncertní abonemá a Kruh přátel hudby. Roku 1956 byl zvolen předsedou Kruhu přátel hudby a pravidelné organizování českotřebovských hudebních čtvrtků pokračovalo. V sezóně 1962 - 63 vznikl první abonentní cyklus pro předplatitele.

„Oldřich Tomeš má také největší zásluhu na vytvoření vztahu Eduarda Hakena k České Třebové, který vyvrcholil udělením čestného občanství Eduardu Hakenovi. Za svou obětavou práci kultuře obdržel Oldřich Tomeš řadu ocenění a to „Čestné uznání Svazu českých skladatelů a koncertních umělců“ včetně „Poděkování ministra kultury“, nebo např. „Zvláštní uznání Nadace Českého hudebního fondu za obětavou a zasvěcenou péči o krásnou hudbu“ z roku 1999. Pardubický kraj udělil Oldřichu Tomešovi v roce 2006 „Pamětní list“ a vyslovil poděkování za dlouhodobou nezištnou a dobrovolnou službu ve prospěch obyvatel regionu.“³⁵

³⁴ tamtéž

³⁵ Mikolecký, Milan - Oldřich Tomeš - 85 let, ČKZ 12/2006, str. 80

Nejinak než „Zlatou hodinkou“ začal rok 1970, uvádění programu se na poslední chvíli ujali v hanáckém nářečí Vojtěška Vohralíková a Andělín Umlauf, obecnstvo se skvěle bavilo. Sbor už ale vedl Miroslav Chudý, František Kajetán Zedínek byl příliš zaneprázdněn a sbormistrovství přenechal právě jemu.

Na valné hromadě v následujícím roce bylo rozhodnuto, že se budou přijímat i přispívající členové a plánovala se výstava z činnosti Jindřicha Pravečka.

V rámci oslav 50. výročí založení KSČ pořádalo Okresní kulturní středisko v Ústí nad Orlicí, Unie českých pěveckých sborů a Závodní kluk Karosa v Brandýse nad Orlicí „Festival pěveckých sborů okresu Ústí nad Orlicí“. 14. června 1971 účinkoval Bendl, Otakar, Zvukobor a Žerotín. Samostatně Bendl zazpíval Dvořákův *Život vojenský* nebo Brahmsovu *Ukolébavku*.

V roce 1973 sbor uspořádal samostatný koncert k 50. výročí sboru Bendl. Zaznělo celkem 21 skladeb pro mužské, ženské a smíšené sbory, např. Dvořákovo *Lože*, Vítkova *Ta zlukovská náves*, Suchoňova *Aká si mi krásná* nebo Sommerovo *Podzimní ráno*. Patrný je vliv doby, i na tomto koncertě zazněly skladby *Náš cíl je mír* od Sergeje Tulikova, *Jen leťte, holubice* od Izáka Dunajevského nebo *Píseň o Fučíkovi* Radima Drejsla.

V programech následujících let si sbor „vychutnával“ socialistické písně, ať chtěl nebo ne. Naštěstí si alespoň částečně zachoval svobodnou volbu repertoáru a pokud nemusel, na koncertech tento typ písní nezpíval, naproti tomu okolní sbory zpívaly socialistické písně v hojném počtu i na festivalech a běžných koncertech.

Rok byl ukončen účinkováním na vánoční mši zpěvem *České mše vánoční* Jakuba Jana Ryby a to pod vedením Jiřího Preislera.

Hned v následujícím roce, a to 29. března, se v rámci „Roku české hudby“ sešlo 36 sborů včetně Bendlu v Litomyšli. Na 1 200 zpěváků tu za doprovodu symfonického orchestru předvedlo Smetanovu *Českou píseň*. Vystoupily i mužské a ženské sbory zvláště, zaznělo Smetanovo *Věno* nebo *Má hvězda*. V České Třebové se 29. dubna 1974 konal koncert pěveckých sborů nesoucí název „Smetana“. Sbory přijely z Prahy, Hradce Králové, Úpice, Moravské Třebové a za spolupráce orchestrálního sdružení Smetana se koncert velmi vydařil. Zvláště mužské sbory Bedřicha Smetany *Tři jezdci*, *Rolnická*, *Píseň na moři* a *Odrodilec*, které přednesl pražský mužský sbor Smetana, vedený V. Doležalem, byly s nadšením přijaty. Na závěr Roku české hudby uspořádala Osvětová beseda 5. prosince koncert, na kterém účinkovali sólisté opery Národního divadla Marcela Machotková a Václav Zítek, orchestrální sdružení Smetana, pěvecký sbor Smetana z Hradce Králové a Bendl.

Dobiášův *Zítřek je náš*, Feldova *Píseň míru* nebo Drejslova *Píseň o Fučíkovi* zazněly v podání Bendlu při příležitosti 30. výročí osvobození ČSR a to 6. května 1975 v Chocni. Členové stvrzovali svým podpisem, že se zúčastní nejenom tohoto koncertu, ale i koncertu 8. května v kasárnách místní posádky SSSR a i koncertu k výroční schůzi ROH. Na koncertě v kasárnách muselo být dokonce průvodní slovo v ruštině. Sbor zpíval na všech akcích prakticky totožný repertoár.

I v těchto letech „tradice socialistických písní“ pokračovala. Sbor si zazpíval k výročí narození Lenina nebo k výročí VŘSR, dále pak vystupoval v rámci oslav MDŽ. Koncerty už se nekonaly pouze v Národním domě, ale i v továrnách Orlík nebo Perla. Na „Leninově večeru“ v roce 1988 zpíval sbor už jen v počtu 25 členů.

Jedním z úspěšných vystoupení za spoluúčinkování orchestru byl i koncert při příležitosti 700 let trvání města Česká Třebová, který se konal 24. listopadu 1978. Sbor si zazpíval Ebenovu *Pod zeleným dubem* nebo *Bolavá hlavěnka* od Bohuslava Martinů. V témže roce si českotřebovští poslechli sbor na koncertě k 55. výročí jeho založení.

Protože na konci 70. let měl sbor už jen 45 zpívajících členů, ke zlepšení práce byla v roce 1979 navázána spolupráce se sousedním sborem Dalibor ze Svitav, který byl založen v roce 1967. Jak Dalibor, tak Bendl, nebyli příliš početní a následujících 10 let si na většině koncertů vypomáhaly.

Od roku 1979 vedl sbor mladý dirigent Josef Chudý, synovec Miroslava Chudého, učitel matematiky a hudební výchovy na Základní škole Parník, který se staral nejen o dirigování, ale i výběr skladeb. V této době bylo v programovém repertoáru kromě klasických děl našich a světových autorů také díla současná, vyjadřující vztah člověka k socialistické přítomnosti. Jak už bylo patrné, ne všichni členové sboru měli pozitivní vztah k socialismu, někteří tedy nechodili příliš pravidelně na zkoušky nebo ze sboru odešli. V roce 1980 se uskutečnilo pouze pět koncertů a to v počtu 48 členů.

Do roku 1981 byly stále pořádány „Zlaté hodinky“, poslední byla věnována Karlu Hašlerovi. V roce 1982 se už o uskutečnění „Zlatých hodinek“ pouze uvažovalo. Zato vůbec se neuvažovalo o uskutečnění zkoušky 10. listopadu, v den, kdy zemřel Leonid Iljič Brežněv... Na následující zkoušce se sešel jen zlomek sboru, předseda Bohumil Kyncl vybízel k pravidelné návštěvě zkoušek, příliš to ale nepomohlo.

Do konce roku 1981 byla zřizovatelem Bendlu Osvětová beseda pod vedením Oldřicha Tomeše, od 1. ledna 1982 už to byl Jednotný klub pracujících ROH a od roku 1983 Závodní klub ROH.

Asi nikoho nepřekvapí, že sbor zpíval i na soutěži „Písně přátelství“.

„Písně přátelství“ byla okresní soutěž, která se každoročně pořádala v České Třebové a to od roku 1983. Jeden rok soutěžily dětské sbory a další rok vždy sbory dospělé a to jak velké sbory smíšené, tak komorní.

Soutěže v roce 1983 se zúčastnily pouze tři sbory, Bendl s repertoárem naprosto typickým pro tuto dobu. Sbor obdržel od poroty hodnocení „ve zlatém pásmu“ a postoupil do krajského kola. Hned o necelý měsíc později, 22. února 1983, si sbor zazpíval k příležitosti „35. výročí Vítězného února“. Zazněl Drejslův *Rozkvetlý den* nebo *Píseň o Fučíku*. Je jen s podivem, že bylo stále co „slavit“...

60.výročí Bendlu se nemohlo obejít bez koncertu. Spolu s Daliborem se Bendl ukázal na pódiu 29.dubna 1983. Na programu zaznělo Mozartovo *Ave verum corpus*, *Nocturno č.3*, Zedínkovy *Čtyři českotřebovské cechovní písně* nebo *Jen leťte, holubice* od Izáka Dunajevského. Společně s Daliborem zazněla např. *Česká píseň*, *Píseň o Fučíku* a také Zedínkova *Píseň míru*.

V sále lidového divadla ve Svitavách se 4. května 1984 uskutečnil sborový koncert v rámci „Roku české hudby“. Bendl si zazpíval samostatně a společně s pěveckým sborem Dalibor.

Sbor stále bojoval s nepravidelnou docházkou a malým počtem zpěváků, hlavně kolem Vánoc bylo velkým problémem uskutečnění zkoušek, kterých v jiných letech bývalo kolem 40 ročně. Přesto se objevila naděje, v České Třebové byl založen dětský pěvecký sbor Třebováček a sbormistr Josef Chudý doufal, že starší členové z toho sboru budou chodit do Bendlu.

V roce 1986 onemocněl předseda Bohumil Kyncl, sbor si proto zvolil předsedu nového, tím se stal Jaroslav Pakosta. Sbor stále opouštěli zpěváci, kteří se neztotožnili s politickou situací a se zpěvem socialistických písní.

12. května 1987 se uskutečnil koncert na počest výročí založení orchestrálního sdružení Smetana. První koncert se tehdy konal jako 279. Českotřebovský hudební čtvrtek v sále kina Svět a účinkovaly na něm orchestrální sdružení Smetana, pěvecký sbor Bendl, Komorní sbor českotřebovských učitelek, dětský pěvecký sbor Třebováček a spojený orchestr SKP a LŠU. Koncert dirigoval F. K. Zedínek. Koncert měl u veřejnosti velký ohlas. Po koncertě napsal F. K. Zedínek do kroniky pořadatelů: *"Večer k osmdesátce Orchesterálního sdružení Smetana byl zdařilou přehlídkou muzikantského mládí, tak sborového sdružení všech českotřebovských pěvců. Kéž by tomu tak bylo i za deset let."*

8. října 1988 se Bendl rozjel do Hronova, kde se pořádala nesoutěžní přehlídka

sborů, „Náchodsko 1988“, organizovaná Unií českých pěveckých sborů. Tento festival byl pořádán zcela v souladu se stranickou a státní kulturní politikou.

V rámci „Měsíce československo - sovětského přátelství“ a u příležitosti 125. výročí vzniku smíšeného pěveckého sboru Zvukobor se uskutečnil „Hudební festival 1988“ a to 25. listopadu v Chocni. Bendl provedl Šauerovu skladbu *Na březinském poli* nebo Mozartovo *Vyznání zpěvu a slunci*.

I když sbor rok 1988 zakončil třemi vánočními koncerty, vize do budoucna nebyla příliš příznivá. V roce 1989 se konal už jen jeden koncert a to 23. března v Ústí nad Orlicí. V tomto roce se také uskutečnila výroční schůze sboru, pozvánky byly odeslány všem členům sboru, ale sešlo se jich jen několik. Protože Bendl drželo pohromadě už jen málo skalních členů, torzo sboru se dohodlo, že pokračovat nemá smysl a činnost ukončili.

4.7 Znovuobnovení sboru Bendl

Po pětileté přestávce, zásluhou ředitele Základní umělecké školy v České Třebové Bohuslava Mimry a nadšení mladých sbormistrů Petra Pálky a Josefa Menšíka, se 9. ledna 1995 oficiálně obnovila činnost pěveckého sboru Bendl. Na zkoušce se tehdy sešlo 31 členů, někteří zpívali v Bendlu již dříve, jiní si přišli zazpívat poprvé.

Sbor se pokusil vzkřísit už 10. prosince 1994 Josef Petrák, učitel v základní umělecké škole a varhaník v kostele sv. Jakuba, spolu s Josefem Menšíkem, kdy dali dohromady skupinu nadšených zpěváků, kteří si rádi zazpívali *Českou mši vánoční* Jakuba Jana Ryby.

Protože byl zatím nedostatek mužských hlasů, sbor nacvičoval skladby méně náročné, jako např. Pergolesiho *Stabat mater*, Händlovo *Canti cornu júbilo* nebo Mozartovo *Ave verum corpus*.

První koncert se uskutečnil už 7. dubna. Na tomto „Jarním koncertě“ spolu s Bendlem vystoupil i Komorní orchestr Jaroslava Kociana.

Od roku 1995 postupně vzrůstal počet členů, zejména mladých, přicházeli nejen studenti Gymnázia Česká Třebová, ale i starší členové nově založeného dětského pěveckého sboru Kajetánek.

Bendlu postupně přibyla i mužská část sboru a nastudoval kromě tradičních starších písní nový náročnější repertoár, jehož vyvrcholením bylo oratorium *Stabat Mater* od A. Dvořáka, které jen v roce 1996 provedl třikrát.

Každoročně Bendl zpívá *Českou mši vánoční* a to nejen na samostatném koncertě v České Třebové, ale i v okolí. Část sboru se pak sejde ještě 24. prosince na půlnoční mši, kde také tato mše zazní. Obliba *České mše vánoční* neupadá, i když je sborem prováděna každoročně, vždy je vyprodáno.

Po odchodu Petra Pálky sbor spolu s Josefem Menšíkem vedl Michal Horáček, absolvent konzervatoře v Pardubicích. Michal Horáček spolu s Petrou Helebrantovou dirigoval i Kajetánek. Po odchodu Michala Horáčka Kajetánek řídí pouze Petra Helebrantová, která se stala i druhou sbormistryní Bendlu.

4.7.1 Dětský pěvecký sbor Kajetánek

Sbor vznikl zásluhou Silvie Pirnerové a Petra Pálky v roce 1994. Sbormistři si nejprve vybírali mezi dětmi, které navštěvovaly základní uměleckou školu a také pak zašli do třebovských škol, kde udělali nábor. A povedlo se, založili sbor, který zásluhou těchto sbormistrů jen rostl. Jestli to někdo s dětmi uměl, tak tito sbormistři.

Žádnému z členů nevadila víkendová soustředění, přezpívání sboru, výběry těch nejlepších na koncert. Koncerty a zájezdy byly za odměnu, neznamenalo, že pokud někdo do sboru chodí, musí všude zpívat. Hltali jsme všechno, co sbormistři řekli, respektovali jsme je a to, že zpíváme právě v tomto sboru, jsme brali jako obrovskou čest.

Svůj název Kajetánek získal až po roce fungování podle Františka Kajetána Zedínka, který pro sbor napsal několik skladeb a sbor mu tímto dal najevo poděkování za jeho působení v České Třebové.

Kajetánek se již ve třetím roce své existence probojoval přes okresní a oblastní kolo na celostátní přehlídce školních sborů v Uničově.

Kajetánek měl mimo koncertního sboru ještě tři přípravná oddělení A, B a C, ve kterých zpívaly děti podle věku a sborových zkušeností. Dvě přípravná oddělení vedla Silvie Pirnerová, jedno Petr Pálka. Odtud se ti nejmladší zpěváčci postupně přesouvali do Kajetánku.

Sbor pořádal každoročně čtrnáctidenní soustředění, na které se všichni zpěváčci celý rok těšili. Krom pravidelných zkoušek byla součástí vždy celotáborová hra, na pořádání se podíleli i hudebníci z pardubické konzervatoře a učitelé Základní umělecké školy z České Třebové.

Po odchodu Petra a Silvie Pálkových sbor velmi upadal, mnoho členů jejich odchod nedokázalo přijmout a nové sbormistry odmítalo akceptovat. Několik let se ještě Kajetánek ve větším počtu členů držel, ale jeho úroveň klesala. V současné době už ani nelze mluvit o tom, že funguje, má jen několik členů, spíše je z něj komorní sbor, který prakticky nevystupuje.

4.7.2 Komorní orchestr Jaroslava Kociana

Bendl pravidelně spolupracuje také s Komorním orchestrem Jaroslava Kociana.

Komorní orchestr Jaroslava Kociana byl založen r. 1967 v Ústí nad Orlicí. U jeho zrodu stál vynikající český violoncellista Bohuš Heran a první dirigent orchestru Antonín Šimeček, který jej vedl do r. 1983, kdy převzal taktovku Bohuslav Mimra. V současnosti patří mezi nejlepší amatérská hudební tělesa v ČR.

Bohuslav Mimra studoval na Janáčkově akademii múzických umění v Brně. Roku 1970 se stal členem Východočeského komorního orchestru v Pardubicích, později i primáriem Východočeského smyčcového kvarteta. Od roku 1984 působil nejprve v Pražském komorním orchestru bez dirigenta, Symfonickém orchestru Českého rozhlasu a v Sukově komorním orchestru. Od roku 1991 zastává místo ředitele Základní umělecké školy v České Třebové.

Orchestr spolupracuje jak s profesionálními sólisty, tak i se studenty konzervatoří, AMU i s žáky hudebních škol. Na svém kontě má kromě více než pěti set koncertů rozhlasové a televizní snímky, nechybí ani zahraniční zájezdy např. do Rakouska, Německa, Holandska a Polska.³⁶

V květnu 1997 odjíždí Bendl na koncertní turné do Německa společně s dětským sborem Kajetánek na pozvání lužickosrbského sboru Lilija z Ralbitz. Tato část Německa je silně katolická, proto se téměř všechna vystoupení uskutečnila v kostele při mších. Hned se také domluvila návštěva Lužických Srbů v České Třebové a to na říjen 1997. A podařilo se, sbor Lilija do České Třebové přijel a koncertoval 18. října. Početné publikum, které zaplnilo prakticky všech 300 míst v sále kina Svět, odcházelo z koncertu velmi spokojeno, poslechlo si hned čtyři sbory, Bendl, Kajetánek, Žerotín z Brandýsa nad Orlicí a Liliju. Při této návštěvě sboru Lilija vznikla společná myšlenka a to na natočení společného profilového CD sborů. CD sborů Bendl a Lilija se natáčelo v roce 1999 na jaře o dvou víkendech v koncertním sále v nové budově liberecké základní umělecké školy. Bendl nahrál do záznamu až na jednu výjimku českou tvorbu, lidové písně i díla Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka. Lilija se specializovala na interpretaci chrámové hudby a lužickosrbských písní. Přesto jsou na kompaktu také nazpívány některé společné písně. Režisérem celého projektu byl Petr Pálka.

³⁶ URL: <<http://www.kojk.cz>>, [cit. 2005 - 7 - 8]

Sbor Lilia navštívil o víkendu 9. a 10. října Českou Třebovou a vystoupil na společném koncertu pěveckých sborů v kině Svět . Za účasti autorů projektu došlo ke křtu nového kompaktu.

Začátkem listopadu 1998 kontaktovala sbormistry Bendla dirigentka Litomyšlského symfonického orchestru Dana Ludvíčková ohledně nastudování skladby F.X.Brixioho Missa pastoralis. Pěvecký spolek Bendl oslavil tři čtvrtě století své existence koncertem Missa Pastoralis F.X. Brixii v chrámu sv. Jakuba 24. ledna 1998.

Litomyšlský symfonický orchestr

„Počátky orchestrální hudby v Litomyšli spadají až do roku 1876, kdy byla svépomocí provedena Smetanova Prodaná nevěsta. Stálý orchestr pak byl v Litomyšli založen v roce 1912. Prvním dirigentem byl B. Šťastný. Po první světové válce se orchestr obnovil v roce 1922 pod vedením J. Metyše. Ten pozvedl orchestr na vysokou úroveň. Pod jeho vedením spolupracoval orchestr s takovými sólisty, jako byli M.Podvalová, V.Zitek, B.Heran nebo F.Ondříček. V letech 1930 - 44 byly kompletně provedeny opery Dráteník, Vodař, Dvě vdovy, Prodaná nevěsta, Dalibor a V studni. Od roku 1946 soubor vystupuje již bez přerušení. Svůj dnešní název používá Litomyšlský symfonický orchestr od roku 1958.“³⁷

Dana Ludvíčková byla dirigentkou tohoto orchestru do roku 1999, poté ji vystřídal Jan Šula.

Od roku 1999 sbor každoročně vystupuje na „Hudebním festivale Antonína Bennewitze“. Antonín Benewitz byl především hudebním pedagogem a houslistou, v letech 1882 - 1901 ředitelem pražské konzervatoře. Mezi jeho žáky patřila řada slavných osobností českého hudebního života. Byl velkým propagátorem komorní hudby našich i cizích skladatelů. Z jeho popudu vznikl náš dřívější nejslavnější komorní soubor České kvarteto, známý po celém světě. Ke jménu Antonína Benewitze se dříve hlásila českotřebovská hudební škola. Hudební festival vznikl na popud kulturní komise, její myšlenkou bylo více propagovat jméno rodáka z Přívratu.

Bendl se průběžně zúčastňuje amatérských festivalů pěveckých sborů, ale především obohacuje kulturní život města Česká Třebová. Celkový přínos sboru byl odměněn v roce 2000 „Cenou města“ za činnost v oblasti kultury. Sbormistr sboru

³⁷ URL: <<http://www.mujweb.cz/kultura/Litomysl.symf.orch/>>, [cit. 2006 - 11 - 1]

Josef Menšík získal za vedení sboru Bendl cenu „Nejlepší Kohout roku 2001“.

V březnu 2000 proběhl v České Třebové a v Přívratu II. ročník „Hudebního festivalu Antonína Bennewitze“. Během tří týdnů se uskutečnily 4 koncerty, na kterých vystoupil Sukův komorní orchestr, Bennewitzovo kvarteto, Komorní orchestr Jaroslava Kociana se sólistkou Gabrielou Demeterovou a smyčcové kvarteto ZUŠ společně s pěveckým souborem Bendl.

Od roku 2000 se Bendl aktivně zapojuje i do charitativní akce, jejíž organizátorkou je členka sboru Růžena Lomarová, s názvem „Tříkrálová sbírka“, kdy každoročně vystupuje v kostele sv. Jakuba v České Třebové a výtěžek z tohoto koncertu věnuje na pomoc potřebným.

V říjnu 2000 se uskutečnila série tří koncertních provedení duchovní kantáty Antonína Dvořáka *Stabat Mater*. Koncerty se konaly ve Vysokém Mýtě, v České Třebové a v Dolní Dobrouči. Stěžejní sborový part předneslo osmdesátičlenné těleso, vzniklé spojením smíšených sborů Bendl, Campanula Dolní Dobrouč a jednotlivých zpěváků z Litomyšle a Vysokého Mýta. Také symfonický orchestr vznikl příležitostnou fúzí Komorního orchestru Jaroslava Kociana Česká Třebová a dechové sekce posluchačů Konzervatoře v Pardubicích. V sólových partech se představili vesměs pěvci nejmladší generace - Jana Stehr (soprán), Jana Ehrenbergerová (alt), Tomáš Hinterholzinger (tenor) a David Špaňhel (bas). Kantátu ve spolupráci s výše uvedenými sbormistry nastudoval a řídil Bohuslav Mimra, dirigent Komorního orchestru Jaroslava Kociana.

Tento koncert navštívil i český dirigent Stanislav Pecháček, sbormistr pěveckého sboru Mládí a bývalý šéfredaktor časopisu Cantus.

„Měl jsem příležitost zúčastnit se závěrečného koncertu v Dolní Dobrouči, a proto se následující řádky budou z větší části vztahovat k tomuto představení. Přiznám se, že jsem na koncert přicházel s nepřilíh velkým očekáváním. Dvořákovo Stabat mater mám odposlouchané ze špičkové nahrávky s Českou filharmonií a W. Sawallischem, mnohokrát jsem je vyslechl na koncertech v podání předních profesionálních umělců. Počítal jsem proto s produkcí v tom nejlepším slova smyslu amatérskou, kdy jsou technické nedostatky v případě tak náročné partitury, jakou představuje Dvořákovo Stabat, obvykle vynahrazovány nadšením a entuziasmem všech zúčastněných. Byl jsem také připraven zaznamenávat si kritické poznámky, pro případ, že budu požádán o odborný posudek.

Hned první taktý orchestrálního úvodu, zobrazující hudebními prostředky ústřední motiv kříže, mě však upoutaly zvukovou krásou a stejně jako následující partie

sborové mě pohltily natolik, že jsem zcela zapomněl na svůj úmysl být "nad věcí" a nechal jsem se unášet krásou dramaticky tragické, ale především hluboce niterné a útěšné Dvořákovy hudby. Hlavně první polovina skladby byla téměř dokonalá - intonačně a pěvecky přesvědčivá, rytmicky přesná, dynamicky a tempově perfektně vystavěná. Pokud bych měl zcela objektivně zhodnotit, v čem např. pěvecký sbor nedosahoval kvalit profesionálních těles, tak to bylo především v nejvyšších dynamických stupních, kdy ženské hlasy zněly poněkud ostře a tenorová skupina nedosahovala patřičné dynamické průraznosti. Ve střední a slabé dynamice však sbor zněl až s překvapivě okouzlující barevnou krásou. Teprve ve druhé polovině, kdy už bylo možné počítat s menší koncentrací a únavou interpretů (skladba trvá půldruhé hodiny, v koncertním prostředí se většinou provádí s přestávkou), se občas ozvaly drobné rušivé momenty, jež však nijak nesnížily celkově mimořádně příznivý dojem, který jsem si z koncertu odnesl. Ze sólistů mě vynikajícím, zcela profesionálním výkonem upoutala Jana Stehr, ale i altistka a tenorista byli na velmi dobré úrovni. Mladý basista sice disponuje zajímavým hlasovým ténbrem, ale proti plnému orchestrálnímu zvuku se zatím nedokázal prosadit.

Orchestr zaujal přesnou souhrou (skvělá smyčcová skupina), dynamickou plasticitou a technicky suverénním výkonem dechové sekce. Největší uznání musí bezesporu patřit dirigentu Bohuslavu Mimrovi, který v přípravě dokázal sjednotit kvalitativně značně nestejnorodé složky interpretačního aparátu a při koncertě předvedl fascinující profesionální výkon, se vzácně vyrovnanou složkou racionálního nadhledu a citového ponoření se do nesmírné hloubky Dvořákovy hudby, a dokázal tak strhnout k maximálnímu výkonu všechny zúčastněné.

Náležitěho ocenění se všem interpretům dostalo hned na místě - kostel zaplněný vděčnými posluchači je odměnil dlouhotrvajícím skandovaným potleskem a vynutil si opakování závěrečného oddílu. Velký obdiv patří také sborovým zpěvákům, z nichž většina ve svém životě neprošla odbornou hudební přípravou a možná ani neumí číst notový zápis. O to víc je nutné ocenit, že se amatérské pěvecké sbory k tak velkému projektu odhodlaly a usilovnou, přes rok trvající systematickou přípravou dospěly k umělecky pozoruhodnému výsledku. Jaký význam akce podobného charakteru mají, většinou nedokážeme okamžitě zhodnotit a dospějeme k tomu často až s delším časovým odstupem.

Na prvním místě je obdivuhodný již ten fakt, že v dnešní době, která daleko více než kterákoli jiná epocha v naší minulosti měří kvalitu a hodnotu lidského života mírou dosažených hmotných statků a úspěchy v profesionální kariéře, se najde skupina

nadšenců, kteří dokáží obětovat svůj volný čas zdánlivě tak nelukrativní činnosti, jakou je sborový zpěv. Zpívá si nejen pro sebe, ale v době, kdy každý milovník hudby může poslouchat profesionální nahrávky na nejvyšší umělecké úrovni, se dokáží postavit před posluchače a předvést výsledky své práce. Když člověk vidí při podobném koncertě zaujetí všech zúčastněných interpretů i pozornost, jakou nachází u posluchačů, uvědomí si, jak obrovský a zcela nezastupitelný význam má ve srovnání s byt' sebedokonalejší zvukovou "konzervou" živé koncertní provedení klasické hudby, přinášející interpretům i posluchačům ničím nezastupitelný zážitek - být osobně přítomen vždy novému přerodu mrtvého notového zápisu v živou, zvukovou podobu hudebního díla.

Z mimořádného koncertu, který svým programem, provedením i ohlasem u publika daleko překonal běžnou úroveň amatérských sborových produkcí, jsem si odnesl nejen hluboký umělecký zážitek, ale především povzbuzující zjištění, že je možné na místní úrovni čelit mocnému, mnohdy ohlupujícímu tlaku médií směrem k masové a pasivní konzumaci pokleslých "uměleckých" hodnot. Předpokladem je ovšem osobní nadšení a obětavost amatérských umělců, kvalitní, hudebně erudované vedení jednotlivých souborů a nezbytná podpora státních a samosprávných orgánů, jejichž úkolem je vytvářet pro podobné aktivity alespoň nejzákladnější organizační a materiální podmínky. Potom se snad nebudeme muset tolik obávat o hudební, ani obecně kulturní úroveň našich budoucích generací.

Doc. PhDr. Stanislav Pecháček³⁸

Osmdesátiny sboru Bendl znovu ukázaly na přátelství a partnerství pěveckých sborů Il Rifugio a Bendlu, trvajících 34 let. Poslední návštěva italského sboru se sice konala v roce 1989, někteří členové sboru ale nadále udržovali přátelské vztahy s členy italského sboru. Důkazem tohoto vztahu je i dopis a dar, který byl zaslán od vedoucího pěveckého sboru Il Rifugio Oldřichu Tomešovi a pěveckému sboru Bendl. Dopis, který obsahuje i příslib další návštěvy "coro Il Rifugio" v České Třebové v příštím roce.

„Milý Oldřichu Tomeši, milí přátelé ze sboru Bendl v České Třebové!

Před 34 lety, v roce 1969, navštívil poprvé náš soubor Il Rifugio Vaše krásné město ve východních Čechách. Náš sbor oslavil v prosinci 35 let od svého založení, Váš sbor slaví letos výročí osmdesáté a o tom se nám jen zdá. Prostřednictvím Oresteho jsme dostali výstřižky článků ze zpravodaje. Při večerní doušce jsme vzpomínali na náš první koncert v Malé scéně i v kině Svět pro žáky středních škol a na slavnost na

³⁸ článek publikovaný v Česko-třebovském zpravodaji 12/2000, str. 54 - 55

Horách. Nezapomenutelné bylo i setkání s pracovníky Primony. Z Tvé iniciativy se zrodila další setkání, další vzpomínky Za to vše soubor Il Rifugio děkuje....

V dopise projevuješ litost na tím, že Il Ruifugio nemůže přijet znovu do Třebové a zazpívat. K tomu se vyjádřili členové našeho sboru: ti, co už ve Třebové byli – ti by se rádi vrátili a i ti noví jsou zvědaví – znají vaše město ze spousty vyprávění. Takže možná v roce 2004?... Sláva k osmdesátinám Bendla! Já osobně, jako vedoucí sboru a všichni členové Vám přejeme další, stále krásnější výročí. Kéž bychom mohli říkat: „Jak bylo krásné to setkání.“³⁹

Bohužel ani v roce 2004, ani v následujících k setkání sborů nedošlo.

Ve dnech 7. - 9. května 2004 uspořádal pěvecký sbor Bendl zájezd zájezd do německého města Ralbitz. Jeho hostitelem byl opět pěvecký sbor Lilija. Hlavním cílem zájezdu bylo uvedení nové skladby, kterou českořebovský pěvecký sbor cvičil pod vedením Josefa Menšíka na svých zkouškách pilně již od ledna. Byla to nová *Ralbická missa*, kterou napsal bývalý sbormistr Bendl Petr Pálka. Hudbu nové mše s deseti částmi napsal Petr Pálka na slova ralbitzského faráře. Mši zpívaly v kostele v Ralbitz společně oba sbory. Do Ralbitz přijel také Petr Pálka, který společné zkoušky a koncerty řídil.

V pátek 13. května 2005 sbor odjel do Světlé nad Sázavou a to na pozvání pěveckého sboru Gaudeamus, který společně s Bendlem vystupoval v České Třebové v roce 2004. Při té příležitosti byly uspořádány dva společné koncerty obou sborů – z toho jeden v Přívratě v rámci festivalu Antonína Benewitze a druhý v kulturním centru.

Ve Světlé nad Sázavou sbory společně uskutečnily dva koncerty, jeden pouze s duchovní tematikou. Jako památku na návštěvu si každý člen Bendlu odvezl pamětní pohár „Bendl - Gaudeamus 2005“, který nechali Světelští speciálně pro tuto příležitost vyrobit.

24. června 2005 došlo k slavnostnímu podpisu smlouvy o spolupráci mezi Českou Třebovou a italským městem Agrate Brianza. Hned 1. června se Bendl zúčastnil partnerské návštěvy tohoto města. Nejen, že zpíval na koncertech, ale také se podíval na radnici, do škol, sociálních ústavů nebo shlédl divadelní představení.

V kostele sv. Jakuba se konal 20. září 2006 koncert duchovní hudby. Vystoupil Litomyšlský symfonický orchestr a pěvecké sbory KOS z Litomyšle, Otakar z Vysokého Mýta a Bendl z České Třebové. Společně přednesli Mozartovu *Korunovační mši C - dur* a Pavlicovu mši *Missa Brevis*.

³⁹ Mikolecký, Milan - Coro Il Rifugio Seregno blahopřeje Bendlu, ČKZ 6/2003, str. 68 - 69

První říjnový týden 2006 měl pěvecký sbor Bendl ve znamení akce „Gemellaggio 2006“, které pořádalo trebovské partnerské město s velkou pompou. Připravilo zajímavý program, který zahrnoval asi desetidenní období od 30. září do 8. října. Česká Třebová má v italském partnerském městě dobrý zvuk a dobrý ohlas. Lze tak soudit alespoň ze dvou stránek městského čtvrtletníku „Agrate notizie“, který vydává „Comune di Agrate Brianza“. Členů Bendla nakonec odjelo na náročný zájezd 28, absolvovali příjemné chvíle u jezera Lago di Garde, prohlídku Verony, přivítání v Agrate, pět koncertů na zdejších školách, společný koncert se sborem Schola Cantorum sv. Eusebio, zájezd do Benátek, exkurze po parcích, výlet do Monzy i závěrečnou účast na mši v kostele sv. Eusebia. Bendl nezklamal, byl vynikajícím reprezentantem České Třebové.⁴⁰

Sbor na koncertech uvádí skladby renesančních a barokních autorů, díla W. A. Mozarta, B. Smetany, A. Dvořáka, L. Janáčka, B. Martinů, ale i skladatelů 20. století P. Ebena, M. Raichla, A. Tučapského a dalších. Novinkou je nacvičení *Missy Brevis* Jiřího Pavlicy nebo *Ralbické missy* Petra Pálky. Velmi oživující je nacvičování spirituálů, kde je opravdu vidět nadšení zpěváků.

V době, kdy Bendl vedl Petr Pálka, se dokázal sbor díky sbormistrovi opravdu vyzdvihnout. Vybudovat a vytvořit sbor tohoto významu není jednoduchá a krátkodobá záležitost, přesto se to Petru Pálkovi podařilo. Na koncertech, kde zpívaly i okolní amatérské pěvecké sbory, patřil k těm nejlepším. Bohužel po odchodu Petra Pálky sbor zase trochu upadl, pořád je dobrý a převyšuje mnoho sborů z blízkých měst, ale druhého svého vrcholu zatím nedosáhl.

⁴⁰ Mikolecký, Milan - Jaký byl zájezd Bendla do Agrate Brianza, ČKZ 10/2006, str. 50

4.8 Seznam sbormistrů a doba jejich působení

Sbormistři Pěveckého kroužku železničářů

Karel Horník – od 18. července 1920 do 15. února 1922

František Kitzberger – od 1. března 1922 do 1. srpna 1922

Sbormistři Bendlu:

Jindřich Praveček – od 1. srpna 1922 do 1. února 1939

Antonín Kubišta - od 1. srpna 1928 do 1. prosince 1928

Josef Šafář – od 1. února 1939 do 13. března 1940

Vilém Kyrál – od 14. března 1940 do roku 1945

Jaroslav Rajch – v letech 1939, 1945 a 1946, poté 1951 až do 1953

Miroslav Chudý – v letech 1945 a 1946 až 1948, 1967 až 1979

Miroslav Petráš – od roku 1948 do 1951

Jiří a Zdeněk Preislerovi - rok 1953

František Kajetán Zedínek – od roku 1953 do roku 1960

Miroslav Lehečka – od roku 1960 do 1969

Josef Chudý – od roku 1979 do roku 1989

Petr Pálka – od roku 1995 do roku 1997

Josef Menšík – od roku 1994 dosud

Michal Horáček – od září 1997 do roku 1999

Petra Helebrantová – od 2000 dosud

Sbormistři ženské části Bendlu:

Eva Hubálková – od 16. listopadu 1923 do 21. března 1924

František Kitzberger – od 21. března 1924 do 31. prosince 1924

Jindřich Praveček – od 1. ledna 1925 do 1. února 1939

František Marek – od 1. února 1939 do 18. září 1939

František Čerovský - od 1. srpna 1939 do 13. března 1940

Vilém Kyrál – od 14. března 1940 do roku 1945

Jaroslav Rajchl – v letech 1945, 1946 a 1952, 1953

Nataša Šteinerová – v letech 1946 – 1950, 1951 – 1952

Marie Blodíková – v letech 1950 a 1951

Miroslav Petráš – 1950 až 1951

Jiří a Zdeněk Preislerovi – rok 1953

František Kajetán Zedínek – od roku 1953 do roku 1960

Miroslav Lehečka – od roku 1960 do 1969

Miroslav Chudý – 1967 až 1979

Josef Chudý – od roku 1979 do roku 1989

4.9 Význační sbormistři a osobnosti, vztahující se k Bendlu

Karel Bendl

Karel Bendl se narodil 16. dubna 1838 v Praze v zámožné rodině a měl se původně věnovat rukavičkářskému řemeslu. Hudební talent ho ale zavedl na varhanickou školu v Praze, studoval ji v letech 1855 - 58, zde tvořil skladby Mendelssohnovského typu. V kroužku svých přátel dostal jméno Bendlsohn. Varhanickou školu absolvoval u Karla Pletsche.

Učil na Müllerově hudebním ústavu. Stýkal se s rodinou Pechových, tedy i s Eliškou Krásnohorskou. V této době zažil i první úspěchy jako skladatel, píseň *Poletuje holubice* byla roku 1861 odměněna první cenou v soutěži, vypsané časopisem Dalibor.

V říjnu roku 1864 odešel do ciziny a stal se 2. kapelníkem německé opery v Bruselu. Z Bruselu odjel do Amsterdamu, kde v letech 1864 - 65 působil jako sbormistr německé opery, poté odcestoval do Paříže. Po návratu do Prahy byl zvolen po Smetanovi sbormistrem Hlaholu a skládá pro něj. Hlahol vedl celých 12 let, rozšířil mužský sbor na smíšený, uváděl i díla romantiků. Krátce působil jako 2. kapelník Prozatímního divadla a sbormistr pravoslavného chrámu sv. Mikuláše v Praze. V 41 letech přijal místo kapelníka v orchestru ruského boháče Derviese v Luganu, pak v Nizze, po třech letech se vrátil domů a věnoval se skládání.

V letech 1883 - 86 působil jako redaktor hudební přílohy Humoristických listů, kde vydal cenné skladby. V letech 1886 - 90 opět sbormistroval v pravoslavném chrámu. V době Dvořákova pobytu v Americe ho zastupoval na konsiliu jako učitel skladby, po jeho návratu tam vedle něj působil 2 roky.

Stal se i Dvořákovým přítelem, v době jeho těžkých začátků mu ochotně půjčoval klavír i skladby ze své bohaté knihovny. Byl člověkem málo průbojným a to se projevilo i v tvorbě, hlavně v měkké zpěvnosti. Bendl si vytvořil svůj zvláštní sloh, který byl zřejmý ve skladbách vokálních i dramatických, projevoval se vroucí lyrickou náladou a uhlazeností.

Ve své době byl velmi oblíben pro své veliké zásluhy o rozvoj sborového zpěvu. Pevnějšího postavení dosáhl až ke konci života, zemřel po záchvatu mozkové mrtvice 20. října 1897 v Praze, pohřben je na Olšanech.

Složil mnoho písní, sborů a ouvertur pro velký orchestr. Nejznámějšími skladbami jsou *Kališníci*, *Smrt Prokopa Holého*, *Po bitvě na Bílé hoře*, *Chorál národa českého*, *Růžinka*, *Pochod Táborů*. *Píseň dělníka*, kterou se připojil k nadšené básni Nerudově na oslavu prvního dělnického máje, byla cenzurou zabavena. Pro sólový hlas vydal celou sbírku písní *V přírodě* na text Vítězslava Háška. Znamé jsou i jeho *Cikánské melodie* a *Písně v národním tónu*.

Z jeho oper vyšla *Lejla* v Hudební matici. Byla druhou operou po *Prodané nevěstě*, která vyšla tiskem. Z operních skladeb vytvořil dále díla jako *Břetislav a Jitka*, *Žena Vršovce*, *Záboje*, *Slavoj a Luděk*, *Černohorci*, *Starý ženich*. V husitské opeře *Dítě Tábora* užil na mnoha místech písně *Kdož jsou boží bojovníci*, kterou harmonizoval a upravil. Snažil se napodobit italský verismus operou *Máti Míla*. Pokusil se i o původní českou operetu, která nese název *Indická princezna*.

Z kantát, které vystihují národní ráz hudby jmenujme *Švanda dudák* a *Štědrý den*, z baletů *Česká svatba*.

Jeho známá orchestrální díla jsou *Koncertní polonéza*, *Tarantella* a *Jihoslovanské rhapsodie*.

Český hudební svět uctil a ocenil jeho přínos pro český zpěv tím, že pojmenovával své pěvecké spolky jeho jménem. A tak i českořebovský Bendl přijal jeho jméno.

Jindřich Praveček

Narodil se 1. března 1885 v Hrobech u Tábora, kde byl jeho otec Matěj Praveček učitelem a vedoucím kůru. Dal synovi hudební základy, učil ho na housle, violu, klavír i varhany, stejně jako jeho bratry Matěje a Rudolfa. Matka byla pěvkyně a pianistka a pocházela ze známého jihočeského hudebního rodu Vacků. Praveček již v mládí vynikal ve hře na klavír a varhany, i jako dirigent v Soběslavi, kde vystudoval pedagogickou školu. Byl známým hudebním pedagogem a s jedním ze svých tří synů Jindřichem, který byl virtuos na housle, pořádal výchovné koncerty pro školy.

Na své první učitelské místo nastoupil do Osíka u Litomyšle roku 1904. Zde hrával na klavír při produkcích Dámského spolku a zúčastnil se jako první violista provedení *Dalibora* při otevření Smetanova domu v Litomyšli. Od září roku 1905 učil na Lanškrounsku, postupně v Černé, Bystrci a pak 14 let ve Výprachticích. Roku 1920 přichází Praveček do České Třebové, kde prožil více než polovinu života. Od roku 1939 byl řídícím učitelem, vyučoval také na Husově lidové škole a to v letech 1921 - 24. Praveček si ještě v letech 1928 - 1933 doplnil hudební vzdělání studiem skladby u Gustava Rooba v Praze.

Vedle svého povolání zde pracoval jako jednatel Národní jednoty severočeské, režisér divadla, knihovník. Sám vycvičil třicetiletý žákovský orchestr a pěvecký sbor mládeže, s ředitelem K. O. Hubálkem pořádal vzdělávací besídky pro mládež i dospělé, založil Pravečkovu smyčcovou kvarteto, se kterým projezdil velkou část východních Čech a severní Moravu. Byl také spoluzakladatelem Sokola ve Výprachticích.

Z jeho skladeb uvedme *Předehry pro varhany*, 3 církevní sbory, *Fantasii na národní písně*, *Svatební pochod*, kantátu *Slavný den* pro smíšený sbor a symfonický orchestr. Z dětských divadelních představení to je *Za štěstím*, *Pohádka měsíční noci*, *Ó země rodná*. Ze skladeb pro sbory *Bud' zdráv, prezidente náš!*, *Láska k vlasti*, *Oj, česká písní*, *Rodný kraj* nebo *Modré oči*.

Jeho zásluhou byly objeveny a zapsány nejstarší cechovní písně třebovských tkalců, které Praveček věnoval městskému muzeu, stejně jako některé své skladby světské i církevní.

Jindřich Praveček působil jako učitel dívčí školy v České Třebové, dále jako učitel zpěvu a hudební výchovy při Československém státním reálném gymnáziu. Byl dirigentem pěveckého spolku Bendl a II. dirigentem hudebního spolku Smetana. Jako jednatel městského osvětového sboru uplatnil své organizační schopnosti při konání významných hudebních akcí v České Třebové a okolí.

Organizoval koncertní zájezdy i do vzdálených měst, dirigoval pěvecké festivaly v Litomyšli, Ústí nad Orlicí, ve Vysokém Mýtě, Lanškrouně, v Holicích, Chrudimi,

v Pardubicích, Hradci Králové i v Praze. Pořádal Dny národních písní a programové večery „Zlatá hodinka“.

Městské muzeum v České Třebové má ve svých sbírkách Pravečkův ucelený rukopis *Vlastivěda města České Třebové a okolí*, který je svědectvím nejen důvěrné znalosti kraje, ale je podložen studiem jeho dávné historie, národopisu a tradic.

Praveček přispíval i do krajeového tisku, aby informoval o hudebním životě a kulturně výchovných akcích na Česko-třebovsku.

Za své zásluhy obdržel Čestný diplom díků a uznání a byl jmenován čestným členem Bendlu.

Poslední léta prožil u své rodiny v Hradci Králové, kde také 11. února 1969 zemřel.

Od 3. srpna 1980 se ostatky Jindřicha Pravečka staršího a jeho ženy Anny nacházejí v rodinném hrobu ve Výprachticích. Pietnímu aktu tehdy předcházely velké oslavy.⁴¹

Jindřich Praveček byl výborným sbormistrem, který byl na svoji dobu velmi moderní a do repertoáru zařazoval tvorbu současných autorů. Již ve dvacátých letech získal Bendl široký okruh příznivců a skvěle reprezentoval město. V roce 1929 měl také Bendl nejvíce činných členů ve své historii, bylo jich 116.

A jaký byl Jindřich Praveček jako člověk a sbormistr?

Sbormistr byl velmi přísný, každou skladbu nacvičoval s maximálním nasazením a do nejmenšího detailu. Své sklady si i na klavír doprovázel. Členům sboru onikal, byl výborný společník a bavič. Ve vzpomínkách zůstal i jako velký jedlík a člověk pověřivý, rozhodila ho i černá kočka, která se před sborem na silnici prošla. Celý sbor se musel otočit a jít jinudy. Byl opravdovou osobností své doby, všichni členové sboru na něj velmi rádi vzpomínali.

Vilém Kyrál

Narodil se 16. srpna 1909 na Parníku u České Třebové v rodině drobného živnostníka. Právě tento důvod mu v pozdějších letech dělal problémy, dokonce musel předčasně z armády.

Základní hudební vzdělání, hlavně ve hře na housle, získal od otce, místního kapelníka. Na klavír docházel k Valerii Seidlové. Další hudební vzdělání získal na

⁴¹ Skalický, Jan – Jindřich Praveček starší, ČKZ 3/1995, str. 39

hudební škole v Pardubicích a na pražské konzervatoři, kde studoval housle, kompozici a dirigování.

Po studiích rozvinul bohatou hudební činnost v místě rodiště. Byl učitelem hudební výchovy na reálném gymnáziu, městským kapelníkem, dirigentem orchestrálního sdružení Smetana a sbormistrem pěveckého spolku Bendl. Po ukončení II. světové války odešel do Prahy. Zde postupně působil jako referent kulturního oddělení ÚRO, kapelník pražské posádky, od roku 1953 pak pracoval v Československém rozhlasu jako redaktor zábavné hudby a hlavně jako zkušený odborník pro dechovou hudbu. Určitou dobu také pobýval v Kraslicích, kde pracoval s dechovým orchestrem složeným z učňů závodu Amati.

Mezi hudebníky si Vilém Kyrál získal v průběhu let pověst vynikajícího znalce, instrumentátora, skladatele a dirigenta v oboru dechové hudby. Zanedbatelná není ani jeho činnost skladatelská. Napsal řadu estrádních a tanečních skladeb pro dechový orchestr prozrazující vkus a zvukovou vyrovnanost. K nejznámějším patří *Slavnostní pochod, Strahov 1948, Babiččina polka*, valčík *Pohádka jara*, polka *Brigádnická, Slavnostní předehra*, mazurka *Mařenka* a dvě suity: *Z rodného kraje* (věnoval ji místům svého dětství) a *Taneční suita*. Přestože většina Kyrálových skladeb je psána pro dechový orchestr, který Vilém Kyrál opravdu dobře ovládal, byly mnohé z jeho skladeb také upraveny pro symfonický orchestr.

Zemřel poměrně mladý v 52 letech v Praze, kde je také pochován. Parničtí na svého nejslavnějšího rodáka nezapomněli. Na bývalém domku Kyrálových byla odhalena pamětní deska, jméno Viléma Kyrála nese i jedna z parnických ulic.⁴²

František Preisler ml.

29. ledna 1915 se v České Třebové narodil řediteli kůru a kapelníkovi Františku Preislerovi st. a jeho ženě Anně prvorozený syn František. Od útlého dětství projevoval výrazný hudební talent, v deseti letech hrál na klavír a varhany tak dobře, že mohl často zastupovat jak svého otce, tak svého dědu - ředitele kůru v nedaleké Poličce. Ve třinácti letech byl přijat na pražskou konzervatoř. Po absolvování konzervatoře v roce 1932 se na krátkou dobu vrátil do České Třebové, ale brzy začal svou dirigentskou kariéru zaměřenou z velké části na divadlo.

⁴² Mikolecký, Milan - 90 let Viléma Kyrála, ČKZ 9/1999, str. 47

Působil jako kapelník Východočeského divadla od r. 1935, Kladenského divadla, Městského divadla v Plzni, stal se šéfem opavské opery a dirigentem opery olomoucké. Během svého působení v českých divadlech oddirigoval více než 4100 operních, operetních a baletních představení. Nastudoval kolem 300 operních a 250 operetních premiér. Plzeňská éra se vyznačovala velkým množstvím nastudovaných titulů operních a operetních, současně působil jako šéf rodičího se symfonického tělesa.

„Roku 1946 byl František Preisler povolán z Plzně do čela opavské opery. Byla to teprve druhá sezona začínajícího souboru a nedlouho po skončení války to nebyl nijak snadný úkol. Získal však vynikající umělce a dokázal je vést k náročným cílům.

Od roku 1956 působil dvacet let František Preisler v Olomouci jako první dirigent opery. K padesátinám byl poctěn státním vyznamenáním „Za vynikající práci“, čestným občanstvím města Česká Třebová a celou řadou dalších poct a uznání.

Z olomouckého divadla musel odejít přesně rok po svých šedesátinách, ač byl plný tvůrčích sil a tento odchod nenesl vůbec lehce. V závěru své umělecké kariéry byl ještě povolán k působení ve slovinském Mariboru, kde nastudoval a převzal několik inscenací a zde v naprosté pohodě a spokojenosti završil své bohaté celoživotní dílo. Bohatá byla i jeho činnost skladatelská. Byla převážně zaměřena na tvorbu duchovní (několik mší, drobnější duchovní skladby, atd.). Napsal mnoho skladeb pro dechové orchestry, scénickou hudbu k několika činoherním inscenacím. Jeho opereta Šly panenky silnicí na námět z prostředí "nádražáků" se dočkala mnoha desítek repríz v pražském divadle Akropolis (1936).“⁴³

Zemřel v roce 1983 a pochován je v České Třebové.

František Kajetán Zedínek

František Kajetán Zedínek se narodil 7. srpna 1923 v Kačicích u Slaného jako jediný syn Františka Zedínka a Marie, rozené Beznoskové. Otec, ruský legionář, po návratu do vlasti působil jako poštovní mistr. V roce 1920 se oženil. Radost z narození syna však netrvala dlouho. Jeho žena při porodu zemřela. Znovu se tedy oženil se svojí sestřenicí Marií Šléglovou .

Obecnou školu navštěvoval Zedínek v Rakovníku a ve Slaném, zde také dokončil čtyřletou školu měšťanskou. Nikdo z předků z otcovy ani z matčiny strany nebyl muzikantem, přesto Zedínek již jako malý chlapec projevil zájem o hudbu, toužil

⁴³ Preisler, František, Doc. – František Preisler, ČKZ 1/1995, str. 24 - 25

se stát dirigentem a skladatelem. Cesta ke splnění tohoto cíle však nebyla jednoduchá. V deseti letech se začal učit hrát na housle. Řediteli slánské hudební školy Jiřímu Včelákovi, pozdějšímu profesorovi pražské konzervatoře, Zedínek přinášel své první skladatelské pokusy. Právě Jiří Včelák se obětavě ujal jeho další výuky a připravil ho během intenzivního ročního studia k přijímacím zkouškám na pražskou konzervatoř, obor skladby a dirigování. Dodnes je Zedínkovým vzorem a z jeho sympatických kantorských praktik si stále bere poučení.

Počátkem září 1939 se tedy Zedínek stal posluchačem státní konzervatoře hudby v Praze. Jeho učiteli byli Rudolf Karel, jeden z posledních žáků Antonína Dvořáka, Karel Janeček, Metod Doležil, učitelem klavírní hry Josef Bartoš. Ředitelem konzervatoře byl tehdy Václav Holzknicht, lektory Jaroslav Kocián, Ladislav Zelenka a Jaroslav Kříčka. V průběhu studia si volili posluchači hlavní předmět. Zedínek dal přednost kompozici před dirigováním. Krom toho ještě složil státní zkoušku ze sborového zpěvu a později také z klavíru, aby tak zároveň získal i učitelskou aprobaci. V letech 1939 - 1944 bydlel v salesiánském ústavu v Kobylisích, kde působil jako varhaník a sbormistr chlapeckého pěveckého sboru.

Pětileté studium kompozice zakončil v roce 1944 dvěma absolventskými pracemi: oratoriem *Stabat mater* pro sbor a symfonický orchestr a *Sedmi variacemi a dvojitou fugou* pro varhany. Oratorium pro značné finanční i technické nároky provedeno nebylo, *Sedm variací a fuga* zazněly v pražském rozhlase 23. července 1944 v provedení Wiedermannova žáka Bedřicha Janáčka. Z uvedených kompozic je patrný autorův zvýšený zájem o chrámovou a duchovní hudbu. V tomto směru ho zvláště ovlivňoval již výše zmíněný profesor Bohumír Petr, který ho informoval o možnosti odborného vysokoškolského studia na římské akademii Sv. Cecílie, kde ale dosažení akademického titulu bylo podmíněno teologickým studiem. To Zedínka lákalo a vstoupil kongregace salesiánů Dona Boska.

„V letech 1945 - 50 absolvoval studium filosofie a praktické pedagogiky. Plodnými léty byl jeho pobyt v Ostravě v letech 1947 - 1950. Působil zde jako učitel hudby a varhaník u salesiánů v Ostravě. Tam také založil chlapecký sbor, jedinečná hlasová kultura ostravských zpěváků ho dokonce inspirovala k napsání dětské pohádkové opery Baron Puk, která za technické i materiální podpory ostravské operní scény měla premiéru 21. března 1948.

Ze Zedínkova studia nakonec sešlo. 13. dubna 1950 byl salesiánský ústav Don Boska v Ostravě zlikvidován. Státní bezpečnost zatkla příslušníky této kongregace a odvěkla je do Oseku u Litvínova. Část zatčených, včetně Františka Kajetána Zedínka,

pak policie deportovala do sběrného tábora v Želivu. Zedínek tak přišel nejen o svobodu, ale i o desítky skladeb pro mužský a dětský sbor a varhany, které StB zničila.

V červnu 1951 byl Zedínek v Želivi propuštěn. Vrátil se ke svým rodičům do Slaného a téměř čtyři měsíce byl na brigádě ve skladu dřeva v ČKD Slaný. V říjnu téhož roku byl povolán na základní vojenskou službu. Celé dva roky strávil u vojenského útvaru v České Třebové. Zde měl opět možnost vrátit se k muzice. U útvaru vedl hudební soubor Salva, s nímž se účastnil vojenských soutěží a absolvoval řadu vystoupení. Brzy také navázal styk s kulturními pracovníky ve městě.

Již v roce 1952 založil spolu s Františkem Navarou Divadlo hudby, v jehož pořadech popularizoval vážnou hudbu. Po skončení vojenské služby zůstal Zedínek trvale v České Třebové. V té době se totiž uvolnilo místo učitele klavírní hry na zdejší hudební škole Antonína Bennewitze a tak v listopadu 1953 začal učit. Stal se sbormistrem pěveckého sdružení Bendl a pak i dirigentem Orchestrálního sdružení Smetana. Později, ve spolupráci s Antonínem Šimečkem, dirigoval i učitelský Komorní orchestr v Ústí nad Orlicí. S Antonínem Šimečkem vedl a doprovázel Pěvecké sdružení českotřebovských učitelek. V druhé polovině padesátých let vedl i pěvecký sbor železniční učňovské školy. Od roku 1969 řídil žákovský soubor Lidové školy umění a později také školní orchestr, který vede v podstatě dodnes.⁴⁴

František Kajetán Zedínek není jen výborným učitelem hudby, ale i teoreticky fundovaným pedagogem. Jeho pedagogické čtení Od stupnic k improvizovanému doprovodu bylo v roce 1974 oceněno v celostátní soutěži. Ve svém působení se vždy snažil uplatňovat moderní didaktické postupy, které aktivizují žáky a dělají vyučování zajímavým a přitažlivým. Stejně jako Ilja Hurník i Zedínek tvořivým způsobem uplatňuje v praxi zásady Orffovy školy.

Jako skladatel vytvořil Zedínek více než 200 skladeb. Našli bychom mezi nimi písně, sborové skladby, opery, scénickou hudbu, instrumentální skladby komorní i orchestrální. Celoživotní zkušenost Zedínka poučila, že je smysluplné psát hudbu přehlednou, srozumitelnou a stručnou.⁴⁵

Zedínkovu tvorbu můžeme slyšet na koncertech amatérských i profesionálních sborů a orchestrů, ale především na vystoupeních žáků konzervatoří a základních uměleckých škol. Některá Zedínkova díla uvedl i Československý rozhlas. Největších úspěchů ve skladatelských soutěžích dosáhl Zedínek v oboru písní a sborových skladeb. Psal je převážně na slova Jana Čarka, Vítězslava Nezvala, Jaroslava Seiferta a Františka

⁴⁴ Slavík, Josef - Galerie elity města (F. K. Zedínek), ČKZ 10/2003, str. 20 - 21

⁴⁵ Slavík, Josef - F. K. Zedínek jubilující, ČKZ 8/1993, str. 24 - 25

Hrubína.

Nejrozsáhlejším dílem Františka Kajetána Zedínka je operní skica *Obrázky z Hor*. V roce 1960 vysílal árie z této opery i Československý rozhlas. Naposledy jsme měli možnost poslechnout si árie a sborové skladby z této opery v literárně - hudebním pásmu, které bylo uvedeno 14. září 2001 v sále Na Horách v České Třebové. Úryvky ze Zedínkovy opery *Obrázky z Hor* zazpívali sólisté za klavírního doprovodu autora.: Pavel Kamas, sólista opery Národního divadla v Brně, Elena Gazdíková, sólistka opery Moravského divadla v Olomouci a Šárka Maršálová, sólistka opery Slezského divadla v Opavě. Vystoupil také pěvecký sbor Bendl.

Pozoruhodným Zedínkovým jevištním dílkem je miniaturní dětská opera *Červená karkulka*. Zedínek zpracoval tento námět ve třech variantách – jako minioperku, scénický melodram a balet. Bohužel se kompletní materiál ztratil.

K dalším významným skladbám patří *Koncertantní invence pro violoncello, smyčce a klavír*, kterou v roce 1980 uvedl Východočeský státní komorní orchestr Pardubice za řízení Libora Hlaváčka. Ze skladeb posledních dvaceti let bych ráda uvedla *Sekvenci pro lesní roh, smyčce a klavír*, čtyřvětou *Komorní mši pro soprán, alt, baryton a varhany*, *Romanci pro dva lesní rohy, klavír a smyčce*, *Rondo pro klavír a smyčce* a smyčcový kvartet *Pocta J. A. Komenskému*, který byl uveden brandýským smyčcovým kvartetem také ve Švýcarsku.

Ve svých skladbách se František Kajetán Zedínek vyhýbá sentimentální melodice a primitivní harmonii. Jeho hudba je moderní a současná, investičně bohatá, melodická, rytmicky osobitá. V posledních letech píše pouze skladby kratšího rozsahu. Je totiž přesvědčen, že pozornost dnešního posluchače není neomezená a zaujmout – zvláště mladého posluchače – rozsáhlou skladbou je problematické.

František Kajetán Zedínek byl a je i v současnosti literárně činný. Nedlouho po válce napsal literární esej *Země v díle Otokara Březiny*.

Za půlstoletí své činnosti v České Třebové si František Kajetán Zedínek získal renomé výborného muzikanta a úctu a vážnost u hudbymilovné veřejnosti. Zasloužil se více než kdokoliv jiný o rozkvět hudebního života ve městě a stal se jednou z nejvýraznějších osobností kulturního života v České Třebové po druhé světové válce. Po právu byl v roce 2003 jmenován čestným občanem města.⁴⁶

Podíváme – li se blíže na řadu koncertů, které Zedínek v České Třebové a okolních městech uváděl, zjistíme, že na programu se nejčastěji vyskytovala díla Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka a Zdeňka Fibicha. Ze světových skladatelů

⁴⁶ Mikolecký Milan - F. K. Zedínkovi bylo uděleno čestné občanství města, ČKZ 11/2003, str. 26 - 27

věnoval Zedínek velkou pozornost skladbám Ludwiga van Beethovena, Wolfganga Amadea Mozarta. Zedínek seznámil českořebovské publikum se skladbami řady dalších skladatelů, vícekrát byla na programu koncertů díla Viléma Blodka, Josefa Suka, Antonia Vivaldiho, Franze Schuberta, Petra Iljiče Čajkovského, Josefa Haydna a dalších.

František Kajetán Zedínek je ke své vlastní tvorbě velmi kritický, provádí přísnou revizi svých děl.

Petr Pálka

Petr Pálka se narodil 4. srpna 1971 v Náchodě. Absolvoval pardubickou konzervatoř v oborech lesní roh, sólový zpěv a sborové dirigování.

Společně se Silvií Pirnerovou založili v roce 1994 v České Třebové dětský pěvecký sbor Kajetánek, který vedli do roku 1997.

V roce 1997 se se Silvií Pirnerovou oženil a dostal nabídku na vedení dětského pěveckého sboru Severáček⁴⁷, kterou k neradosti dětí z Kajetánku přijal. I když nadále působil v Liberci, do České Třebové se velmi často vracel, pomáhal s dirigováním, natáčel CD Bendlu a sboru Lilija. V České Třebové mu zůstalo mnoho přátel, ke kterým se velmi rád vracel.

„Za dobu svého působení v Severáčku absolvoval na 500 koncertů a získal několik světových ocenění (mj. cenu za interpretaci soudobé hudby na festivalu v Halle 1998, 2.místo v kategorii dětských sborů na světové soutěži Istedfood Llangollen (Wales) 1999, 1. místo a absolutní vítězství v soutěži na ostrově Jersey 2000, 1. místo v kategorii dětských sborů na soutěži v Cantonigrós v Katalánsku v létě 2003 a tři první místa v kategoriích dětských a komorních sborů a v kategorii lidové písně na světové soutěži na ostrově Rhodos v dubnu 2004). Od roku 1999 byl i sbormistrem libereckého smíšeného sboru Ještěd. Nastudoval s ním velké množství skladeb všech slohových období (např. Dvořákovo Stabat Mater) a obnovil spolupráci s operou divadla F. X. Šaldy v Liberci. V roce 2003 získal ocenění Sbormistr - junior, které uděluje Unie českých pěveckých sborů.

Vedle této koncertní činnosti organizoval se svou ženou každým rokem festival dětských sborů „Malí zpěváčci“, kdy se do Liberce sjíždělo na 500 dětí z celé republiky, aby si předaly své zkušenosti, navázaly nová přátelství a společně vystupovaly na festivalových koncertech. Celý festival byl určen pro přípravné sbory výběrových dětských sborů a je to ojedinělá akce v celé České republice. Od roku 2001 organizovali

⁴⁷ Přední český pěvecký sbor, založený Jiřinou a Milanem Uherkovými v roce 1958.

pravidelné benefiční koncerty na pomoc nemocným a postiženým dětem, kde se snažili spolupracovat se špičkovými tělesy České republiky (Hudba Hradní stráže a Policie ČR, České klarinetové kvarteto atd.).

Na turné v Řecku koncem března 2006 Petr Pálka po úspěšném koncertu v jedné z největších koncertních sál Evropy upadl do bezvědomí a 6.dubna zemřel.⁴⁸

Petr Pálka dokázal vždy strhnout zpěváky k velkému výkonu. Ke všem se choval bez rozdílu a členy sboru od sebe nijak neodlišoval. Ve své práci navíc dokázal spojit hudební kumšt a umělecké citění. Vzpomíná na něj hodně zpěváků, na které zapůsobil nejen jako hudebník, ale i skvělý člověk.

Josef Menšík

Josef Menšík se narodil 29.2.1968 v Lanškrouně. V dětství zpíval v pěveckých sborech Boni pueri a SPS Smetana v Hradci Králové. Studoval pedagogickou fakultu v Hradci Králové, v řízení sboru byl žákem prof. Jiřího Skopala a doc.Luboše Klimeše.

Je profesorem českého jazyka a hudební výchovy na českotřebovském Gymnáziu, vyučuje hudební nauku na Základní umělecké škole.

⁴⁸ URL: <<http://www.jested-choir.cz/sbormistr.htm>>, [cit. 2007 - 02 - 06]

5. Závěr

Česká Třebová nemá tak bohatou minulost, jako okolní města, např. Litomyšl, ale i v tomto městě se objevilo několik lidí a spolků, kteří se zasloužili o hudební rozvoj města, ať to byli hudební kantoři, pěvecké sbory Lumír a Bendl nebo orchestrální sdružení Smetana. I o těchto osobnostech a spolcích jsem se ve své práci zmínila.

Cílem mé diplomové práce bylo zaznamenat historii pěveckého sboru Bendl. Částečně jsem tohoto cíle dosáhla, bohužel některá fakta zůstávají neobjasněna. Tento problém je hlavně z prvních desetiletí existence sboru.

Někdy chybí základní informace o repertoáru, jindy zase nesedí počet členů v jednotlivých letech, trochu problematické jsou i příchody a odchody sbormistrů. V některých letech nevíme, co vedlo zpěváky k odchodu ze sboru a naopak, zda noví zpěváci přistupovali na podnět sbormistra nebo ze svého vlastního zájmu. Kronikář také nezaznamenával klima doby, nedoplňoval informace o existujících spolcích a jednotlivcích, se kterými sbor spolupracoval. Protože málokterý spolek fungoval delší dobu, můžeme se jen domnívat, jaké bylo jeho poslání a proč zanikl. Mohla jsem ohodnotit sílu sboru jako celku v době války a naopak oslabení v době socialismu. Často jsem si musela pomáhat rozhovory s pamětníci sboru, protože v kronice chyběly i z pozdějších let podstatné informace o okolnostech, které ve sboru nastaly. Velmi málo se dozvíme o osobnostních rysech sbormistrů, tyto informace v kronice bohužel chybí úplně. Je škoda, že kronikáři nevěnovali více pozornosti osudům jednotlivých dirigentů, u některých z nich ani nevíme, z jakého důvodu začali sbor dirigovat a naopak, proč z něj odešli.

Při psaní diplomové práce jsem měla možnost studovat nejstarší zápisy ze schůzí sboru, první koncerty, vzestupy i pády sboru, příchody a odchody sbormistrů. Každý z nich byl jiný, každý ovlivnil členy sboru a výslednou podobu skladeb svým osobitým způsobem. Po přečtení kroniky jsem si udělala představu o tom, že pokud měl sbor dobré vedení, dokázal podat velmi slušný výkon. Je zde patrné, že nejde o to, mít ve sboru samé profesionály, ale o to, umět i laiky dobře vést.

Asi nejvýraznějšími sbormistry prvních desetiletí byli pánové Jindřich Praveček a František Kajetán Zedínek, byli to opravdoví hudebníci a sbor díky nim vzkvétal. Důkazem je nacvičení tří oper, které byly mnohokrát s velkým úspěchem provedeny. Hlavně provedení *Obrázků z Hor* splnilo své poslání a nezanedbatelně obohatilo českotřebovské kulturní dění. Po roce 1989 byl onou osobností Petr Pálka, dokonce na

něj pamětnice vzpomínají jako na nejlepšího sbormistra Bendlu vůbec. Velmi patrný je vliv doby, kdy se sbormistři museli přizpůsobovat politické situaci. Ve sboru se vystřídal velké množství zpěváků, zpívaly i celé rodiny a tato tradice se předávala z pokolení na pokolení.

K dispozici jsem měla nejen kroniky Bendlu, za které mohu poděkovat dlouholetému předsedovi Františku Podvalovi a jeho následovnícům, ale i materiály v podobě Českotřebovských zpravodajů, které často dokreslily příslušnou dobu.

Tím, že má Česká Třebová svůj pěvecký sbor, Velký swingový orchestr a další hudební tělesa, se stala nejen velkou železniční, ale i hudební křižovatkou. Bendl přispívá velkou měrou i k propagaci města.

6. Seznam literatury a použitých zdrojů

Československý hudební slovník osob a institucí II., SHV Praha 1965

Kolektiv autorů - Hudba v českých dějinách, Editio Supraphon Praha 1983

Kumpoštová, Zuzana - Trocha historie, Cantus 1/2001, URL:

<<http://www.ucps.cz>>

Kroniky pěveckého sboru Bendl

Melšová, Jitka - Ústecké kalendárium 11/1999, URL: <<http://www.usti.cz>>

Mikolecký, Emil - Stalo se před 45 lety..., Českotřebovský zpravodaj 12/1998, vydává Mikolecký Milan, Česká Třebová, tisk Fikels Zhoř

Mikolecký, Emil - Z městské kroniky České Třebové 1948, ČKZ 9/1998

Mikolecký, Milan - Oldřich Tomeš - 85 let, ČKZ 12/2006

Mikolecký, Milan - 90 let Viléma Kyrála, ČKZ 9/1999

Mikolecký, Milan - F. K. Zedínkovi bylo uděleno čestné občanství města, ČKZ 11/2003

Mikolecký, Milan - Miroslav Chudý - gratulace k pětadesátinám, ČKZ 7/1998

Mikolecký, Milan - Kajetánek slavil druhé narozeniny, ČKZ 1/1997

Mikolecký, Milan - Coro Il Rifugio Seregno blahopřeje Bendlu , ČKZ 6/2003
Mikolecký, Milan - Budeč českotřebovská - 130 let od jejího vzniku , ČKZ 4/2000
Mikolecký, Milan - Jaký byl zájezd Bendla do Agrate Brianza, ČKZ 10/2006
Mikolecký, Milan - 55 let od založení dvou českotřebovských škol, ČKZ 9/2000
Mikolecký, Milan - Národní dům v České Třebové, ČKZ 5/1999
Preisler, František, Doc. - František Preisler , ČKZ 1/1995
Regionální listy Stráž českého východu 31.1.1947
Skalický, Jan - 200 let od postavení kostela sv. Jakuba Většího , ČKZ 9/2001
Skalický, Jan - 5 let od úmrtí středoškolského profesora Miroslava Chudého, ČKZ 11/2006
Skalický, Jan - 255 let od narození Martina Leonarda Broulíka , ČKZ 11/2006
Skalický, Jan - Dvojí výročí významného kulturního pracovníka a pedagoga Bohuslava Štanglera , ČKZ 3/2005
Skalický, Jan - 170 let od otevření hostince v Dělnickém domě, ČKZ 11/2001
Slavík, B. - K jubileu, Chrudimský kraj 8/1936
Slavík, Josef - 30 let práce pro rozkvet hudby v našem městě , ČKZ 8/1983
Slavík, Josef - F. K. Zedínek jubilující , ČKZ 8/1993
Slavík, Josef - 45 let práce pro rozkvet hudby.... , ČKZ 8/1998
Slavík, Josef - Galerie elity města (F. K. Zedínek) , ČKZ 10/2003
Skalický, Jan - Jindřich Praveček starší , ČKZ 3/1995
Skalický, Jan - 190 let ochotnické činnosti a 120 let od založení divadelního souboru "Hýbl", ČKZ 2/2000
Skalický, Jan - Antonín Šimeček – nedožítých 90 let, ČKZ 1/2005
Skalický, Jan - František Preisler I. - 60 let od úmrtí, ČKZ 6/2005
Tomeš, Oldřich - Orchestrální sdružení Smetany by mělo 90 let - kdyby bylo, ČKZ 11/1997
URL: <<http://www.kojk.cz>>
URL: <<http://www.jested-choir.cz/sbormistr.htm>>, [cit. 2007 - 02 - 06]
URL: <<http://www.mujweb.cz/kultura/Litomysl.symf.orch/>>, [cit. 2006 - 11 - 1]
Valový, Evžen - Sborový zpěv v Čechách a na Moravě, Univerzita J. E. Purkyně, Brno, 1972
ZK ROH Česká Třebová - Sborník k 60. výročí smíšeného pěveckého sboru Bendl při ZK ROH Česká Třebová, MěstNV Česká Třebová, 1983

